

ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет економіки і управління
Економіки, аналітики, моделювання та інформаційних технологій в бізнесі

ДИПЛОМНА РОБОТА

магістр
(освітній рівень)

Галузь знань 05 «Соціальні та поведінкові науки»

Спеціальність 051 «Економіка»

Освітня програма «Економіка підприємства»

на тему: Управління фінансовою стійкістю діяльності підприємств будівельної галузі на прикладі ТДВ «Хмельницькзалізобетон» (м. Хмельницький)

ДРЕП. 0 2 2 3 0 5 0 8 0 1 0 0

Виконала: студентка 2 курсу, гр. ЕПмз-22-1

Підпис,
дата

І. С. Попильшко

Ініціали, прізвище

Керівник

Підпис,
дата

В. В. Лук'янова

Ініціали, прізвище

Нормоконтролер

Підпис,
дата

О.В. Пилип'як

Ініціали, прізвище

До захисту допускаю:

Завідувач кафедри ЕАМ та ІТБ

д-р екон. наук, проф.

_____ 2023 р.

Підпис,
дата

П. М. Григоруk

Ініціали, прізвище

Хмельницький, 2023

ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет економіки і управління

Кафедра Економіки, аналітики, моделювання та інформаційних технологій в бізнесі

Освітній рівень «магістр»

Галузь знань 05 «Соціальні та поведінкові науки»

Спеціальність 051 «Економіка»

Освітня програма «Економіка підприємства»

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри

П. М. Григорук

_____ 2023 року

З А В Д А Н Н Я НА ДИПЛОМНУ РОБОТУ

Попилюшко Ілоні Сергіївні

(прізвище, ім'я, по батькові)

1. Тема роботи Управління фінансовою стійкістю діяльності підприємств будівельної галузі на прикладі ТДВ «Хмельницькзалізобетон» (м. Хмельницький)

керівник роботи Лук'янова В.В., д.е.н., проф.,
(прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

Затверджені наказом по університету від _____ 2023 року № _____

2. Строк подання студентом роботи на кафедру _____

3. Вихідні дані до роботи законодавчі та нормативні акти України, теоретичні дослідження за темою магістерської роботи, статистичні звітні дані підприємства за 2020 – 2022 роки

4. Зміст пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити) Вступ: обґрунтувати актуальність вибраної теми магістерської роботи. Теоретичний розділ: провести дослідження теоретичних аспектів управління фінансовою стійкістю діяльності підприємства. Аналітично-дослідницький розділ: провести аналітичне дослідження стану й тенденції розвитку будівельної галузі в Україні, фінансово-господарської діяльності підприємства ТДВ «Хмельницькзалізобетон» (м. Хмельницький) за 2020 – 2022 роки, зробити відповідні висновки. Проектно-рекомендаційний розділ: з використанням результатів аналізу розробити та економічно обґрунтувати запропоновані техніко-економічні заходи. Висновки: коротко висвітлити усі розділи магістерської роботи, зробити підсумки.

5. Перелік графічного матеріалу (із зазначенням обов'язкових креслень) Рисунок 1. Взаємозв'язок фінансової стійкості з економічними категоріями. Рисунок 2. Види фінансової стійкості підприємства. Рисунок 3. Механізм управління фінансовою стійкістю підприємства. Таблиця 1. Методи оцінювання фінансової стійкості підприємства. Таблиця 2. Кількість діючих підприємств з розподілом на великі, середні, малі та мікропідприємства.

Таблиця 3. Обсяг реалізованої продукції (товарів, послуг) підприємств з розподілом на великі, середні, малі та мікропідприємства. Рисунок 4. Основні проблеми функціонування ринку будівельних матеріалів та виробів в Україні. Таблиця 4. Основні техніко-економічні показники діяльності підприємства. Таблиця 5. Аналіз складу і динаміки прибутку. Таблиця 6. Показники рентабельності діяльності ТДВ «Хмельницькзалізобетон». Таблиця 7. Рекомендовані заходи щодо оцінювання та забезпечення фінансової стійкості діяльності ТДВ «Хмельницькзалізобетон».

6. Консультанти розділів дипломної роботи

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв

7. Дата видачі завдання _____

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

Назва етапів (розділів) дипломної роботи	Строк виконання етапів роботи	Примітка
Вступ		виконано
Теоретичний розділ		виконано
Аналітично-дослідницький розділ		виконано
Проектно-рекомендаційний розділ		виконано
Висновки		виконано
Графічна частина		виконано

Студентка

_____ Попилюшко І. С.
(підпис) (прізвище та ініціали)

Керівник роботи

_____ Лук'янова В.В.
(підпис) (прізвище та ініціали)

АНОТАЦІЯ
до кваліфікаційної роботи

Студентки Попилюшко Ілони Сергіїни

Керівник Лук'янова Валентина Вячеславівна

Тема роботи Управління фінансовою стійкістю діяльності підприємств будівельної галузі на прикладі ТДВ «Хмельницькзалізобетон» (м. Хмельницький)

Пояснювальна записка до роботи включає 87 сторінок, 36 таблиць, 17 рисунків, список використаних джерел з 34 найменувань, 2 додатків.

Ключові слова Фінансова стійкість, цілі та завдання управління фінансовою стійкістю діяльності підприємства, механізм управління фінансовою стійкістю та його складові елементи, основні показники та методи проведення оцінювання фінансової стійкості підприємства

Предметом дослідження є особливості господарювання, фінансовий стан, проблеми та перспекти розвитку підприємства будівельної галузі

Підприємство-об'єкт дослідження ТДВ «Хмельницькзалізобетон (м. Хмельницький)

За результатами дослідження сформульовані рекомендаційні заходи щодо оцінювання та підвищення рівня фінансової стійкості ТДВ «Хмельницькзалізобетон»

Одержані результати можуть бути використані у практичній діяльності ТДВ «Хмельницькзалізобетон

(м. Хмельницький)

Дата виконання дипломної роботи _____

Дата захисту дипломної роботи _____

Дипломник _____ / _____.

ЗМІСТ

ВСТУП	6
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛГІЧНІ ЗАСАДИ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВОЮ СТІЙКІСТЮ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ	8
1.1 Фінансова стійкість: сутність та форми прояву	8
1.2 Механізм управління фінансовою стійкістю підприємства та його складові елементи	12
1.3 Підходи та оціночні показники для визначення фінансової стійкості підприємства	16
РОЗДІЛ 2 ДОСЛІДЖЕННЯ ОСОБЛИВОСТЕЙ ГОСПОДАРЮВАННЯ ТА ЕФЕКТИВНОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ БУДІВЕЛЬНОЇ ГАЛУЗІ НА ПРИКЛАДІ ТДВ «ХМЕЛЬНИЦЬКЗАЛІЗОБЕТОН»	23
2.1 Стан та тенденції розвитку будівельної галузі в Україні і на світовому ринку	23
2.2 Аналіз основних економічних показників діяльності підприємств ринку будівельних матеріалів та виробів в Україні	27
2.3 Аналіз фінансово-господарської діяльності ТДВ «Хмельницькзалізобетон»	34
2.3.1 Загальна характеристика діяльності підприємства	34
2.3.2 Аналіз наявності та використання ресурсів підприємства	40
2.3.3 Аналіз витрат підприємства	51
2.3.4 Оцінка фінансового стану підприємства	54
2.3.5 Аналіз фінансових результатів діяльності підприємства	58
3 РЕКОМЕНДАЦІЙНІ ЗАХОДИ ЩОДО ОЦІНЮВАННЯ ТА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ ТДВ «ХМЕЛЬНИЦЬКЗАЛІЗОБЕТОН»	62
3.1. Дослідження впливу факторів макросередовища на зміну фінансового стану ТДВ «Хмельницькзалізобетон»	62

3.2. Визначення виду фінансової стійкості підприємства за узагальненою та диференційованою шкалою моделі модифікованого балансу	67
3.3 Формування фінансової стратегії розвитку підприємства з використанням матриці Франсона-Романе	71
ВИСНОВКИ	81
ПЕРЕЛІК ДЖЕРЕЛ ПОСИЛАНЬ	84
ДОДАТОК А Система показників для комплексної оцінки фінансової стійкості підприємства	
ДОДАТОК Б Механізм забезпечення фінансової стійкості інструментами фінансового менеджменту підприємства	
ДОДАТОК В Звітність підприємства	

ВСТУП

Вітчизняні підприємства останні роки працюють в умовах динамічності, невизначеності, ризику та дестабілізації економічних процесів. За цих умов особливої актуальності набувають питання управління фінансовою стійкістю діяльності підприємства, яке є однією із головних функцій у його виробничо-фінансовій діяльності.

Фінансова стійкість підприємства є передумовою операційного, інвестиційного та фінансового розвитку, запорукою забезпечення конкурентоспроможності продукції (робіт, послуг). Тільки фінансово стійкі підприємства мають переваги перед іншими підприємствами при залученні кредитів, виборі постачальників та контрагентів, мають можливість долучати до співпраці освідчені та висококваліфіковані кадри. Вони є привабливими як об'єкт інвестицій для потенційних інвесторів. У стратегічному аспекті фінансова стійкість підприємства виступає найважливішою комплексною аналітичною характеристикою фінансового стану.

Вагомі напрацювання у формуванні методичних підходів до управління та оцінювання фінансової стійкості діяльності суб'єктів господарювання зробили як провідні закордонні фахівці, так і вітчизняні вчені. Однак низка питань практичного застосування теоретико-методологічних положень щодо управління фінансовою стійкістю діяльності підприємств є недостатньо опрацьованими та залишаються в стані наукової дискусії. Все це свідчить про актуальність обраної теми магістерської роботи: «Управління фінансовою стійкістю діяльності підприємств будівельної галузі на прикладі ТДВ «Хмельницькзалізобетон» (м. Хмельницький)»

Метою дослідження є узагальнення теоретико-методологічних й прикладних аспектів механізму забезпечення фінансової стійкості підприємств будівельної галузі в сучасних умовах господарювання.

Завданнями магістерської роботи є: розгляд сутності та факторів фінансової стійкості; дослідження механізму управління фінансовою стійкістю підприємства та його основних складових елементів; розгляд підходів та оціночних показників для визначення рівня фінансової стійкості в сучасних умовах господарювання; проведення аналізу стану, проблем та перспектив розвитку підприємств будівельної галузі та дослідження виробничо-фінансової діяльності ТДВ «Хмельницькзалізобетон»; визначення можливих шляхів підвищення ефективності управління фінансовою стійкістю даного підприємства.

Об'єктом дослідження є механізм управління фінансовою стійкістю підприємства. Предметом дослідження є фінансові відносини, які виникають у процесі забезпечення фінансової стійкості підприємства.

Методологічною основою дослідження є низка загально-наукових методів: методи синтезу та аналізу; методи групування, систематизації та узагальнення; метод індукції і дедукції; графоаналітичний метод; метод логічного узагальнення.

Інформаційною базою є нормативно-законодавчі акти, монографічні дослідження, періодична економічна література, фінансова та статистична звітність.

Практичне значення одержаних результатів полягає у можливості використання наукових розробок та методичних рекомендацій щодо управління фінансовою стійкістю діяльності ТДВ «Хмельницькзалізобетон».

РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛГІЧНІ ЗАСАДИ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВОЮ СТІЙКІСТЮ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ

1.1 Фінансова стійкість: сутність та форми прояву

Дослідження фінансової стійкості за сучасних умов господарювання є надзвичайно важливим та широко використовується для вивчення складних економічних систем, до яких відносяться підприємства. Вивчення наукового базису у сфері управління фінансовою стійкістю вказує на його складність, багаторівневість та неоднозначність сприйняття.

Важливо відзначити велику різноманітність трактувань категорії «фінансова стійкість підприємства». Так науковці Цал-Цалко Ю.С., Селезньова Н.Н., Іонова А.Ф., Макарева В.І., Андрєєва Л.В., Філімоненко О.С. розглядають фінансову стійкість як один із показників фінансового стану господарюючого суб'єкта. Мулик Я.І. рахує за доцільне трактувати фінансову стійкість як узагальнюючу характеристику показників фінансового стану, що характеризують процес управління фінансовими ресурсами конкретного підприємства. Савіцька Г.В., Абрютіна М.С., Грачова А.В., Бочаров В.В., Тютюник Ю.М. трактують фінансову стійкість як здатність підприємства функціонувати і розвиватись, зберігати рівновагу своїх активів і пасивів у мінливому середовищі, що гарантує платоспроможність у довгостроковій перспективі у межах прийнятого рівня ризику. За думкою Шеремета А.Д., Артеменко В.Г., Беллендира М.В., Баканова М.І. фінансова стійкість – це характеристика, що свідчить про стабільне перевищення прибутків над витратами, вільне маневрування коштами підприємства, головний компонент загальної стійкості підприємства. Іншими науковцями ця категорія розглядається як рівнозначна поняттю «фінансова стабільність», відсутність фінансової кризи (Шинасі Г., Мішкін Ф.).

Узагальнюючи трактування сутності фінансової стійкості, можна констатувати суб'єктивність поглядів авторів. Залежно від контексту

досліджень вона розглядається як:

- відповідність параметрів діяльності підприємства та розміщення його фінансових ресурсів критеріям позитивної характеристики фінансового стану;
- результат ефективного управління структурою капіталу, активів та грошових потоків;
- стан підприємства, в якому обсяг його власних коштів достатній для погашення зобов'язань у довгостроковій перспективі, кошти, вкладені у підприємницьку діяльність, відшкодовуються за рахунок грошових надходжень від господарської діяльності;
- поняття, на яке впливають різноманітні фінансово-економічні процеси, тому стан фінансових ресурсів підприємства слід визначати як такий, ефективність розміщення та використання яких забезпечує зростання прибутку, розвиток інших сфер діяльності при збереженні платоспроможності, досягненні незалежності від зовнішніх джерел фінансування [20, 24].

Можна виділити декілька основних підходів до визначення фінансової стійкості:

- 1) фінансову стійкість визначають як стан підприємства або його фінансових ресурсів, за якого досягаються основні параметри його розвитку;
- 2) фінансову стійкість розглядають як здатність або спроможність підприємства виконувати певні зобов'язання та досягати результатів;
- 3) фінансова стійкість визначається як інтегральна чи узагальнююча характеристика підприємства в цілому або його фінансового стану;
- 4) визначення фінансової стійкості зводиться до його платоспроможності, що забезпечується в певному часовому періоді та за певних умов [13].

На наш погляд, економічно обґрунтованим є визначення фінансової стійкості підприємства, як ключової складової загальної стійкості його економічного потенціалу за умов невизначеності зовнішнього середовища. Її передумовою є такий стан фінансових ресурсів, склад і структура яких дають змогу забезпечувати достатній рівень платоспроможності, стабільний розвиток діяльності у довгостроковій перспективі.

Фінансова стійкість тісно споріднена із такими економічними категоріями як платоспроможність, фінансова безпека, рівновага, гнучкість та стабільність (рис. 1.1). Вона сприяє досягненню підприємством фінансової рівноваги та фінансової стабільності. Фінансову стабільність підприємства можна розглядати, як економічний процес (органічна взаємодія внутрішніх механізмів фінансової стабілізації), та як економічну категорію (рівноважний збалансований стан фінансових ресурсів). Недостатня фінансова стійкість підприємства зумовлює неплатоспроможність підприємства. Надмірна фінансова стійкість призводить до створення «мертвого» капіталу (надлишкових запасів та резервів). У свою чергу це збільшує витрати та стримує темпи розвитку підприємства [12].

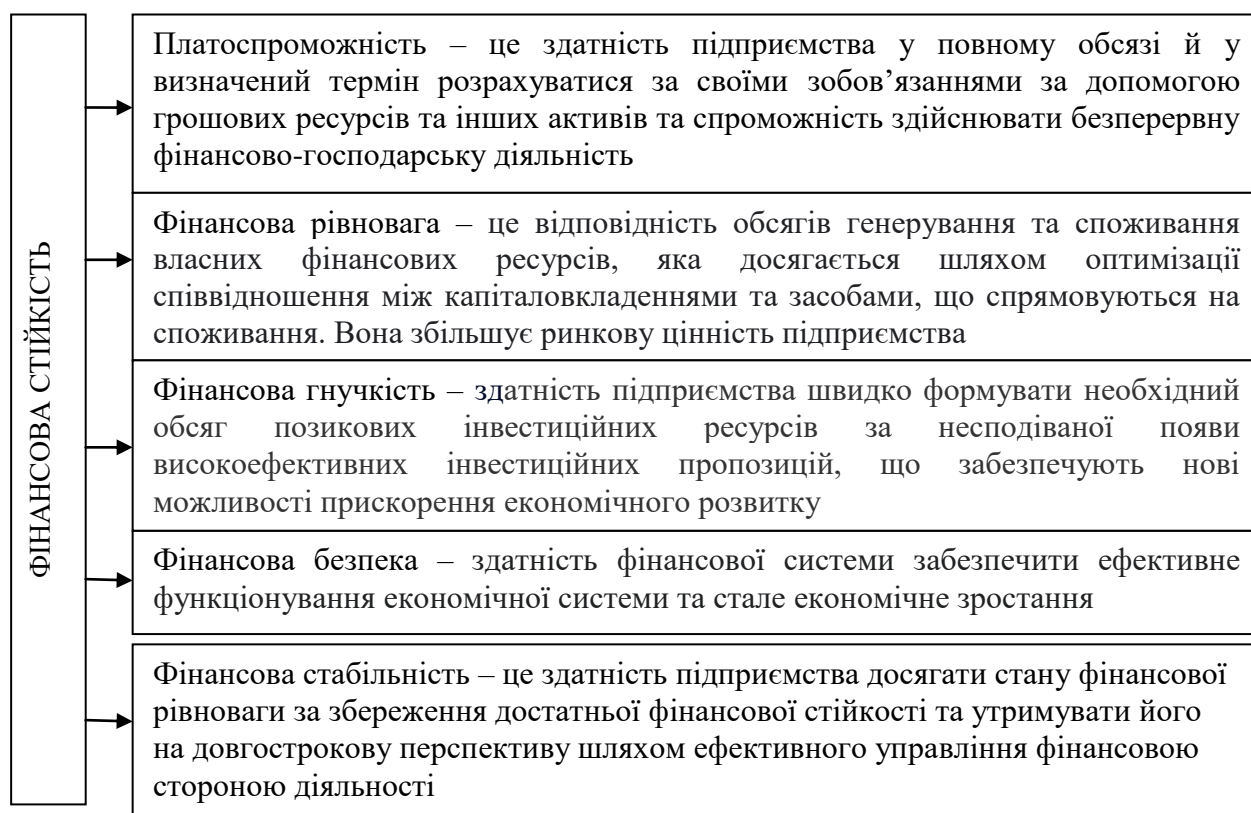

Рисунок 1.1 – Взаємозв'язок фінансової стійкості з економічними категоріями

Форми прояву фінансової стійкості можуть бути різні (рис. 1.2).

У вузькому значенні фінансову стійкість підприємства розглядають як

одну із складових оцінки фінансового стану підприємства. У широкому розумінні вона передбачає не лише ефективне формування, розміщення, використання фінансових ресурсів та оптимальну структуру активів, але й задовільні параметри діяльності підприємства.

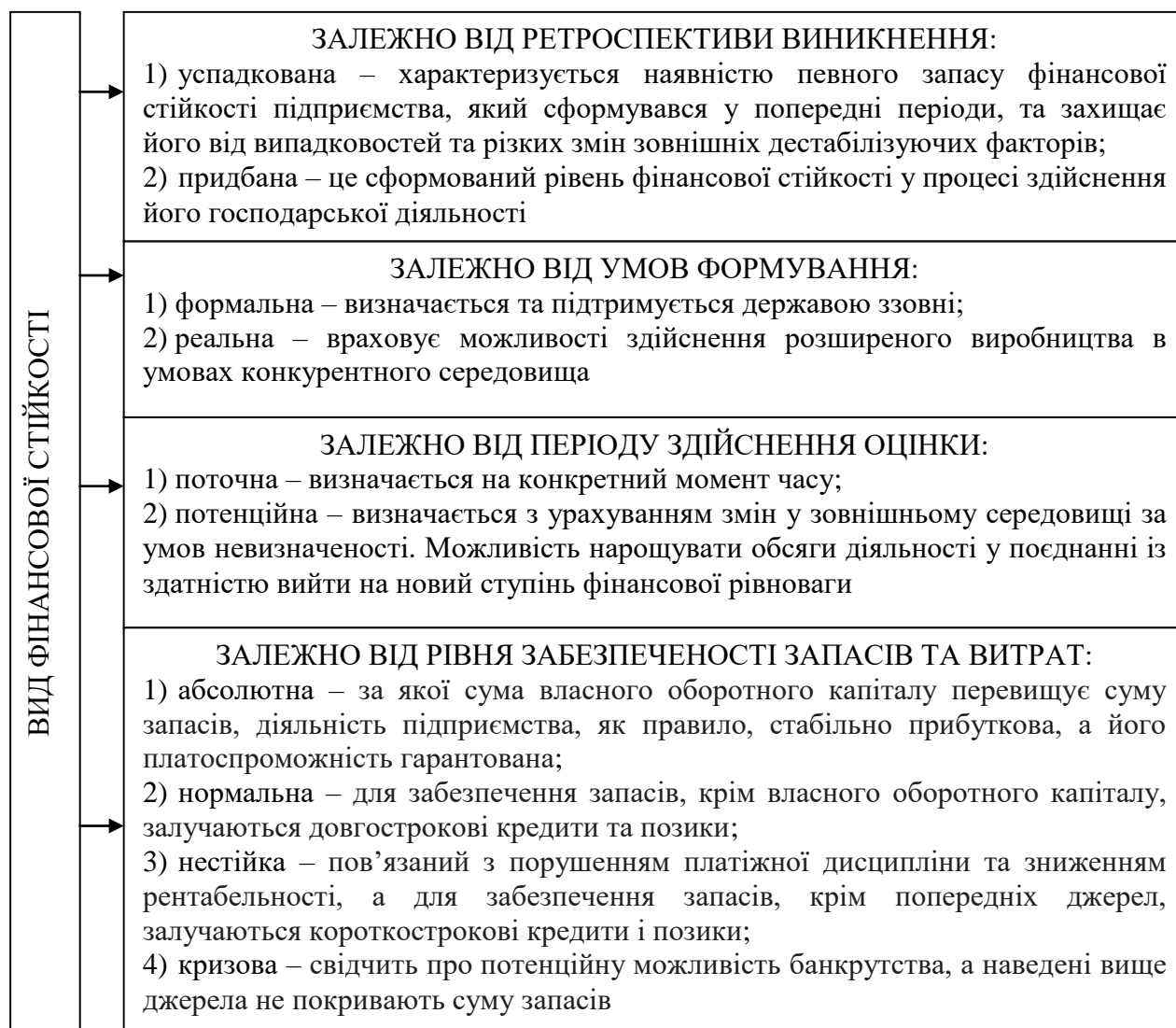

Рисунок 1.2 – Види фінансової стійкості підприємства

На фінансову стійкість підприємства здійснюють вплив різноманітні фактори. Визначальними з них є:

– внутрішні (ендогенні): галузева приналежність підприємства; склад і структура продукції та надаваних послуг; їх питома вага в загальному платоспроможному попиті; величина й структура витрат, їх динаміка в

порівнянні з грошовими доходами; розмір оплаченого статутного капіталу; стан майна й фінансових ресурсів, включаючи запаси й резерви, їх склад і структуру;

– зовнішні (екзогенні): економічні умови господарювання; платоспроможний попит споживачів; економічна й фінансово-кредитна політика уряду; законодавчі акти з контролю за діяльністю підприємств; загальна політична й економічна стабільність, податкова й кредитна політика; ступінь розвитку фінансового ринку, страхової справи й зовнішньоекономічних зв'язків; зміна курсу валют; налагодженість економічних зв'язків з партнерами; фаза економічного циклу, в якій перебуває економіка країни тощо [12].

Різноманітність цих факторів поділяє фінансову стійкість на внутрішню та зовнішню. Внутрішня стійкість – це такий стан функціонування підприємства, за якого забезпечується стабільно високий економічний результат його діяльності. Вона досягається за рахунок активного реагування на зміни, які відбуваються у безпосередній сфері його господарювання. Зовнішня ж стійкість неможлива без дієвої системи управління у масштабах країни та обумовлена стабільністю макросередовища [19].

1.2 Механізм управління фінансовою стійкістю підприємства та його складові елементи

Механізм забезпечення фінансової стійкості будь-якого підприємства – це сукупність методів, принципів розроблення та реалізації запропонованих рішень, що пов'язані із забезпеченням фінансових активів і ресурсів на такому рівні їх формування та розподілення, що дозволило б підприємству підтримувати розвиток, базуючись на зростанні капіталу та прибутку при збереженні кредитоспроможності та платоспроможності, забезпечуючи підтримку його фінансової рівноваги [2, с. 268].

Механізм забезпечення фінансової стійкості підприємства складається із таких елементів, як: мета (цілі), завдання, принципи та функції управління, організаційна структура, система забезпечення механізму, критерії оцінювання рівня фінансової стійкості, брендинг, система контролю [8].

Узагальнену структуру механізму управління фінансовою стійкістю підприємства наведено на рисунку 1.3.

Рисунок 1.3 – Узагальнена структура механізму управління фінансовою стійкістю підприємства

Головною метою механізму управління фінансовою стійкістю є досягнення такого поточного фінансового стану й збереження відповідного рівня фінансової стійкості підприємства у майбутньому, за якого підприємство мало би достатній рівень рентабельності, платоспроможності, конкурентоспроможності, інвестиційної привабливості [8].

Механізм управління фінансовою стійкістю підприємства реалізує досягнення наступних цілей: попередня оцінка фінансової стійкості, розробка довгострокової стратегії управління фінансовою стійкістю, узгодження стратегії із загальним цілями діяльності підприємства, аналіз ефективності впровадження заходів та інші [18].

Досягнення окреслених цілей потребує вирішення завдань, що спрямовані на формування оптимального (збалансованого) співвідношення джерел фінансування активів й грошових потоків; забезпечення стану стабільної кредитоспроможності й платоспроможності; максимізації

рентабельності усіх видів діяльності підприємства (фінансової, операційної, інвестиційної) шляхом підвищення ефективності використання фінансових ресурсів та інше.

Мета та завдання управління фінансовою стійкістю підприємства реалізуються через функції управління.

Базисними функціями управління фінансовою стійкістю підприємства є: фінансове планування і прогнозування, фінансовий аналіз, фінансове забезпечення, фінансове регулювання та фінансовий контроль; мотивація й стимулювання працівників фінансових служб усіх рівнів [8].

Основні принципи, за якими повинен функціонувати механізм управління фінансовою стійкістю підприємства, наведені в таблиці 1.1.

Таблиця 1.1 – Основні принципи функціонування механізму управління фінансовою стійкістю

Принцип	Коротка характеристика
1. Комплексності	Ефективність механізму управління фінансовою стійкістю можлива лише за умов комплексної дієвості усіх складових
2. Інтегрованості	Система управління фінансовою стійкістю повинна бути взаємопов'язаною із загальною системою фінансового менеджменту підприємства
3. Регламентованості	Будь-яка складова механізму реалізує власне функціональне призначення в межах чинного законодавства
4. Гнучкості	Швидка і адекватна адаптація до змін зовнішнього та внутрішнього середовища
5. Цілеспрямованості	Дія усього механізму підпорядкована досягненню встановленої мети
6. Ефективності	В результаті дії механізму управління фінансовою діяльністю, підприємство повинно отримати позитивний ефект
7. Взаємоузгодженості	Має на меті координацію впровадження заходів щодо забезпечення фінансової стійкості підприємства
8. Функціональності	Кожна складова механізму має чітке функціональне призначення

Складові елементи механізму управління фінансовою стійкістю можна розглядати як окремі підсистеми, що знаходяться у постійній взаємодії між

собою. Вони поділяються на об'єкти й суб'єкти управління; функціональну підсистему; підсистему забезпечення; цільову підсистему. Їх узагальнену характеристику наведено на рисунку 1.4.

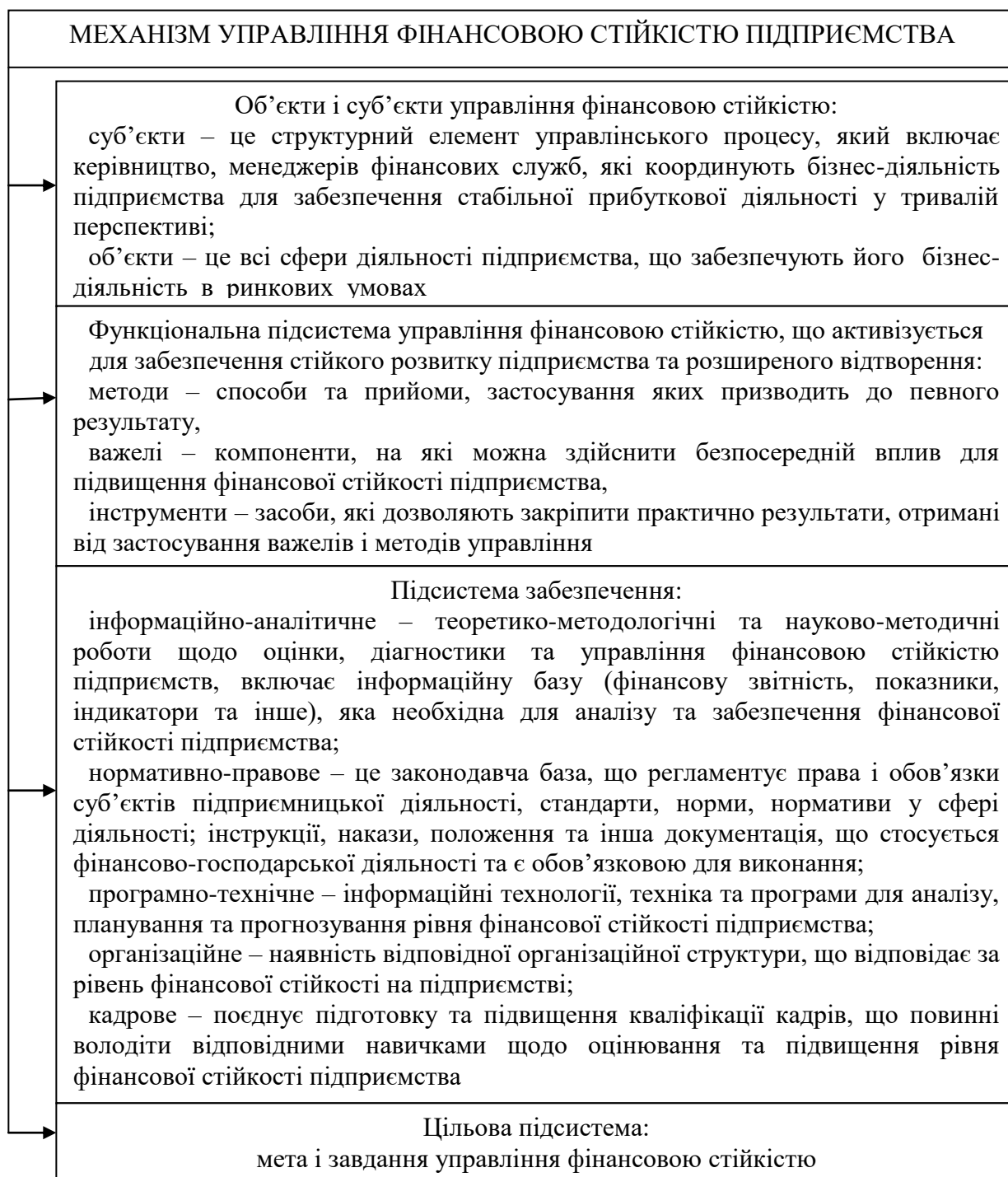

Рисунок 1.4 – Механізм управління фінансовою стійкістю підприємства

Зважаючи на характеристику представлених складових механізму

управління фінансовою стійкістю, варто зауважити, що при врахуванні впливу різних факторів зовнішнього та внутрішнього середовищ, зазначена структура механізму управління фінансовою стійкістю дозволяє досягти поставлених цілей управління та бажаних результатів. При цьому, важливо зауважити, що суб'єкти управління впливають на об'єкти завдяки застосуванню різноманітних підходів, методів та ресурсного забезпечення.

Узагальнимо, що механізм управління фінансовою стійкістю слід розглядати як сукупність певних відносин, які реалізуються між різними суб'єктами управління і направлені на об'єкт управління через застосування як загальних, так і спеціалізованих методів та відповідного забезпечення, що сприяють підтримці достатнього рівня фінансової стійкості підприємства на певному етапі його розвитку з урахуванням впливу факторів зовнішнього і внутрішнього середовища [18].

Ознаками забезпечення дієвого механізму управління фінансовою стійкістю підприємства є: ефективне формування та розподіл фінансових ресурсів підприємства; достатнє фінансове забезпечення безперервності основних видів діяльності; оптимальна структура активів (капіталу) та джерел фінансування; здатність маневрування власними коштами; дотримання необхідного рівня платоспроможності підприємства задля безперервності виробничо-збутової діяльності, високого рівня рентабельності підприємства та мінімального підприємницького ризику.

1.3 Підходи та оціночні показники для визначення фінансової стійкості підприємства

Метою оцінки фінансової стійкості є визначення ступеня залежності підприємства від зовнішніх джерел фінансування, рівня фінансового ризику, можливості здійснювати фінансування за рахунок власних фінансових ресурсів,

у встановленні зони та запасу фінансової стійкості [13].

Оцінюючи фінансову стійкість підприємства, можна виокремити певні пріоритети залежно від цілей дослідження. Так акціонери, інвестори, які є власниками підприємства, допускають зростання частки позикового капіталу для розширення обсягів господарської діяльності. Постачальники, банки, лізингові компанії, які є кредиторами, віддають перевагу суб'єктам господарювання, що мають високу частку власного капіталу [13].

Інформаційною базою для здійснення фінансової діагностики виступають форми фінансової звітності: «Баланс (Звіт про фінансовий стан)»; «Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)»; «Звіт про рух грошових коштів»; «Звіт про власний капітал»; «Примітки до фінансової звітності».

У ході проведення оцінки фінансової стійкості підприємства слід дотримуватись наступної послідовності етапів, які наведено на рисунку 1.5.

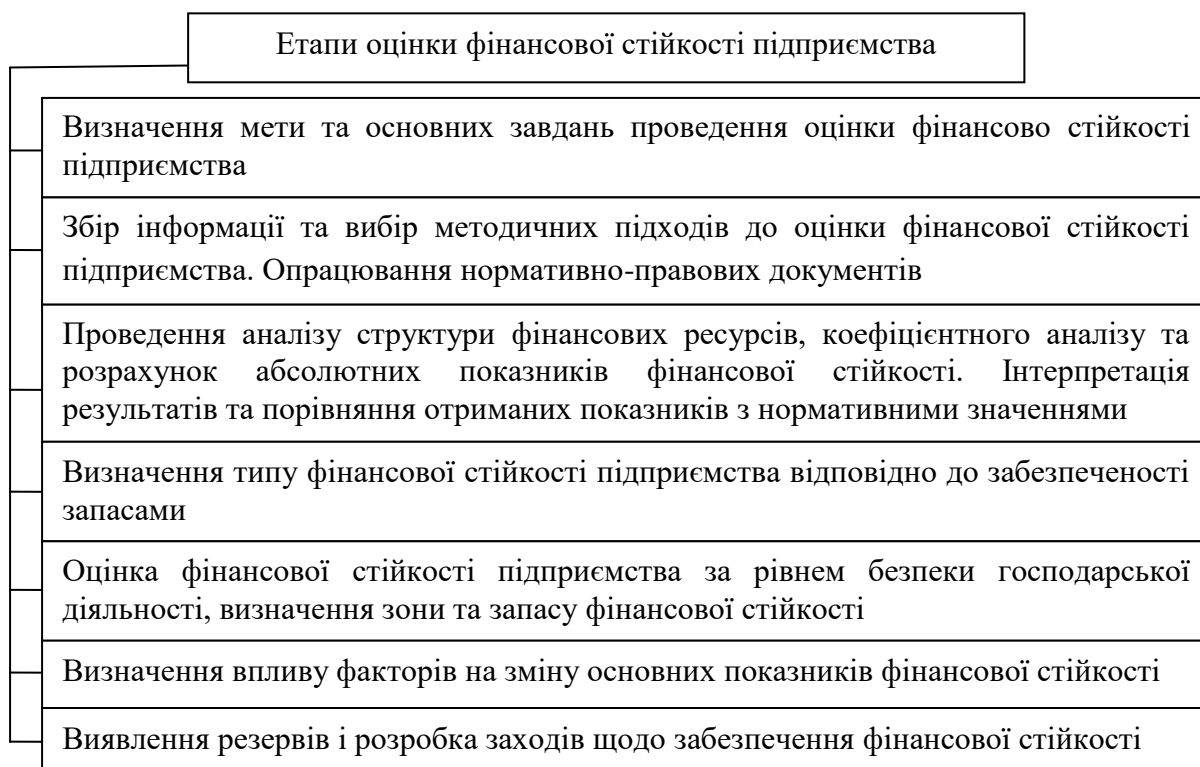

Рисунок 1.5 – Етапи оцінки фінансової стійкості підприємства

Загальний процес проведення оцінки фінансової стійкості підприємства

передбачає застосування взаємозалежних та взаємозумовлених підходів та методів, які спрямовані на отримання певних результатів у певних умовах [16].

До підходів, які використовують для аналізу та оцінки фінансової стійкості підприємств, відносяться традиційний, ресурсний, ресурс-менеджмент та на основі використання стохастичного аналізу (теорії неточних множин). Із цих підходів перші три реалізуються через систему абсолютних та відносних показників (коефіцієнтний метод). Останній четвертий підхід дозволяє прогнозувати ймовірну втрату фінансової стійкості підприємства в найближчому майбутньому. Використання методів та моделей, які побудовані на основі теорії неточності множин, вимагають особливого математичного апарату. Насьогодні вони є недостатньо розробленими, але визнані як сучасні технології розробки та оцінювання складних систем управління.

Кожен із зазначених підходів пропонує конкретні методи та моделі, які суттєво різняться за алгоритмом їх здійснення та отриманими результатами. Це дозволяє різнобічно характеризувати фінансову стійкість, надає можливість урахувати її вплив на розвиток підприємства у подальшій перспективі.

Характеристику основних методів, які звертають увагу більшість науковців для оцінювання фінансової стійкості підприємств, наведено в таблиці 1.2.

Таблиця 1.2 – Методи оцінювання фінансової стійкості підприємства [16]

Назва	Сутність	Результат оцінки
1	2	3
1. Агрегатний	Аналіз абсолютних показників фінансової стійкості	Визначення типу фінансової стійкості
2. Коефіцієнтний	Аналіз відносних показників фінансової стійкості та їх порівняння з нормативними значеннями	Визначення реального фінансового стану, слабких і сильних сторін діяльності підприємства
3. Факторний	Проведення факторного аналізу фінансової стійкості, який включає в себе побудову ланцюга показників та аналіз їх темпів зростання	Визначення рангу показників, який дозволить сформулювати висновок про фінансовий стан підприємства
4. Бальний	Додавання коефіцієнтів ліквідності до складу показників у бальній оцінці фінансової стійкості	Визначення класу фінансової стійкості

Продовження таблиці 1.2

1	2	3
5. Інтегральний	Інтегральна оцінка ступеня фінансової стійкості з використанням загального показника зміни фінансової стійкості	Визначення ступеню фінансової стійкості та виявлення її динаміки
6. Балансовий	Використання балансової моделі	Оцінка фінансової стійкості виходячи зі ступеня покриття запасів та основних засобів джерелами фінансування
7. Матричний	Складання матричних балансів	Розрахунок структури й визначення якості активів балансу та достатності джерел їх фінансування
8. Маржинальний	Розрахунок порогу рентабельності за допомогою поділу затрат на постійні і змінні та використання показника маржинального доходу	Визначення запасу фінансової стійкості

Методи для проведення оцінки фінансової стійкості умовно можна поділити на два рівні – спрощені методи та розгорнуті методи (рис. 1.6) [24].

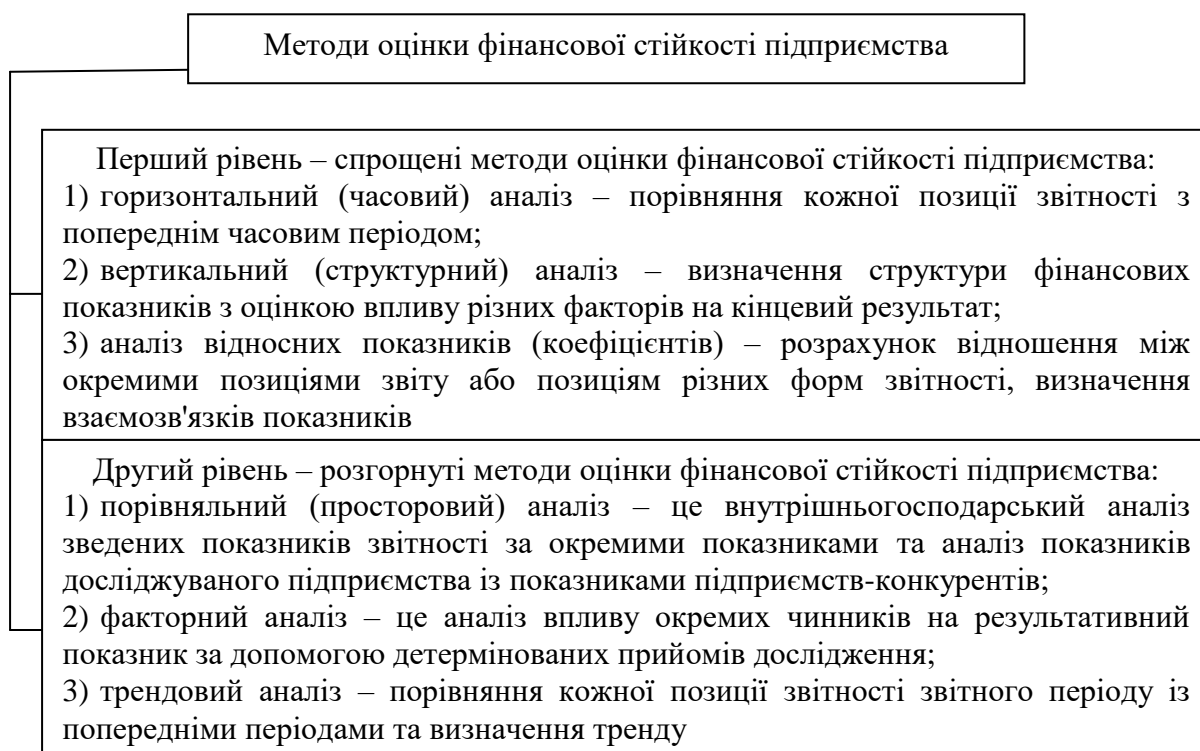

Рисунок 1.6 – Методи оцінки фінансової стійкості підприємства [24]

За традиційним підходом визначення фінансової стійкості підприємства

схематично можна представити у вигляді моделі, яка представлена на рисунку 1.7.

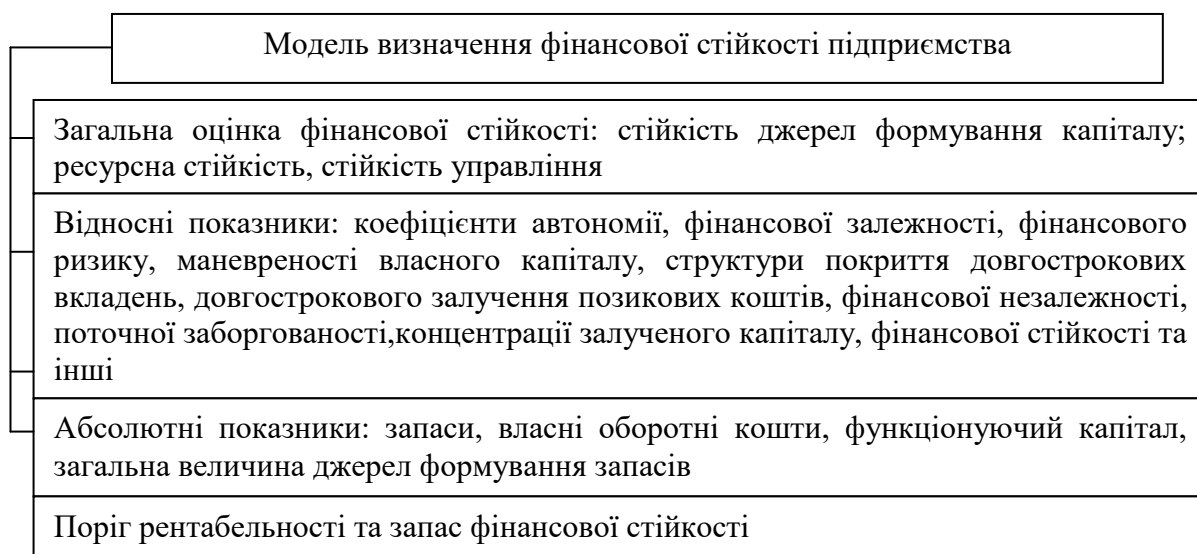

Рисунок 1.7 – Модель визначення фінансової стійкості підприємства

Розпочинається оцінка фінансової стійкості з дослідження структури фінансових ресурсів, а саме вертикального та горизонтального аналізу балансу підприємства.

Далі проводять розрахунок абсолютних та відносних показників. Абсолютні показники фінансової стійкості дозволяють визначити тип фінансової стійкості. Їх поділяють на показники наявності джерел фінансування запасів та витрат, що відображають різний ступінь охоплення окремих джерел, та на показники забезпеченості запасів і витрат джерелами їх фінансування [13].

Коефіцієнтний аналіз пов'язаний із розрахунком основних показників, які дозволяють отримати загальне уявлення про фінансовий стан на підприємстві; визначити структуру його капіталу; фінансовий ризик втрати незалежності; швидкість зростання; його ліквідність та платоспроможність. Оцінювання здійснюється на основі порівняння значень відносних коефіцієнтів із нормативними значеннями (середньогалузевими). Коефіцієнти – це зручний інструмент для узагальнення великого обсягу інформації та здійснення

відповідних порівнянь. Алгоритм розрахунку та зміст основних показників фінансової стійкості підприємства наведено в таблиці 1.3 та у додатку А.

Таблиця 1.3 – Алгоритм розрахунку та зміст основних показників фінансової стійкості підприємства [13]

Показник	Розрахунок	Зміст
1. Коефіцієнт автономії	Відношення власного капіталу підприємства до підсумку балансу $\phi 1 \text{ р. } 1495 / \phi 1 \text{ р. } 1900$	Показує питому вагу власного капіталу в загальній сумі засобів, авансованих у його діяльність, нормативне значення $> 0,5$
2. Коефіцієнт співвідношення власних і залучених коштів	Відношення власного капіталу до позикових і залучених джерел $\phi 1 \text{ р. } 1495 / (\text{р. } 1595 + \text{р. } 1695 + \text{р. } 1700)$	Показує, скільки одиниць власних коштів припадає на кожну одиницю позикових і залучених, нормативне значення > 1
3. Коефіцієнт структури позикового капіталу	Відношення довгострокових зобов'язань до позикових і залучених джерел $\phi 1 \text{ р. } 1595 / (\text{р. } 1595 + \text{р. } 1695 + \text{р. } 1700)$	Показує, скільки одиниць довгострокових ресурсів припадає на кожну одиницю позикових і залучених, тобто враховує їх структуру в часі
4. Коефіцієнт структури довгострокових вкладень	Відношення довгострокових зобов'язань до необоротних активів $\phi 1 \text{ р. } 1595 / \text{р. } 1095$	Показує частку необоротних активів, що фінансуються за рахунок зовнішніх довгострокових джерел
5. Коефіцієнт маневреності власного капіталу	Відношення власного оборотного капіталу підприємства до власних джерел фінансування $\phi 1 (\text{р. } 1195 - \text{р. } 1695) / \phi 1 \text{ р. } 1495$	Показує, яка частина власного оборотного капіталу перебуває в обороті, тобто в тій формі, яка дає змогу вільно маневрувати цими коштами, а яка капіталізована
6. Коефіцієнт забезпеченості власними оборотними коштами	Відношення власного оборотного капіталу підприємства до оборотних активів $\phi 1 (\text{р. } 1195 - \text{р. } 1695) / \phi 1 \text{ р. } 1495$	Показує рівень фінансування оборотних активів за рахунок довгострокових джерел фінансових ресурсів
7. Коефіцієнт забезпеченості власними оборотними коштами запасів	Відношення власного оборотного капіталу підприємства до суми запасів $\phi 1 (\text{р. } 1195 - \text{р. } 1695) / \phi 1 \text{ р. } 1100$	Показує рівень фінансування запасів за рахунок довгострокових джерел фінансових ресурсів

Насьогодні для узагальнення розрізненої інформації також застосовують розрахунок комплексного (інтегрального) показника. У науковій літературі пропонуються різні варіанти таких показників. До них відносяться дискримінантні моделі Альтмана, Бівера, Спригейта, Ліса, Таффлера, Фулмера, Терещенко та інші.

Для визначення типу фінансової стійкості використовують агрегатний метод. За його допомогою можна визначити достатність чи недостатність коштів для формування запасів та витрат підприємства.

Таким чином система оцінки фінансової стійкості діяльності підприємства заснована як на розрахунку абсолютних, відносних й комплексних показників, так і на визначенні типу фінансової стійкості підприємства. Основними проблемами системи оцінювання фінансової стійкості є те, що передусім використовується кількісна оцінка поточного стану та наявною є перевантаженість системи дублюючими показниками. Сучасна економічна та політична ситуація в Україні створює непередбачуване, ризикове та стресове середовище, в якому змушені функціонувати підприємства та забезпечувати свою фінансову стійкість. Це вимагає використання не лише кількісної оцінки фінансових показників, але й комбінованої кількісної та якісної оцінки таких загальноекономічних показників, як стан, динаміка та перспективи розвитку підприємства з урахуванням як економічних, соціально-політичних, екологічних, технологічних змін у суспільстві [33].

РОЗДІЛ 2 ДОСЛІДЖЕННЯ ОСОБЛИВОСТЕЙ ГОСПОДАРЮВАННЯ ТА ЕФЕКТИВНОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ БУДІВЕЛЬНОЇ ГАЛУЗІ НА ПРИКЛАДІ ТДВ «ХМЕЛЬНИЦЬКЗАЛІЗОБЕТОН»

2.1 Стан та тенденції розвитку будівельної галузі в Україні та на світовому ринку

Значення будівництва для будь-якої економіки має вирішальне значення. Ефективність будівельного сектору тісно взаємопов'язано із економічним добробутом країн. У Європі будівельна галузь у середньому складає 5 – 7% від загального ВВП, в Україні частка будівництва у вітчизняному ВВП у 2020 – 2021 роки відзначалась на рівні 3,3 – 3,2 % відповідно [3].

Більш детально розглянемо стан будівельної галузі України за 2020 – 2022 роки. В 2020 році через спад в економіці, весняний локдаун, карантинні обмеження, пов'язані із боротьбою з розповсюдженням COVID-19, невдалу реформу ДАБІ, інші екзогенні та ендогенні фактори відбувались деструктивні явища на будівельному ринку. Відбулось падіння обсягу капітальних інвестицій у будівництво на 39,08 %. Скоротилися роздрібні продажі товарів для будівництва, було законсервовано чи скасовано багато інвестиційних проектів. Впродовж 2021 року розвиток галузі був нестабільним, але все ж таки результати галузі були кращими за 2020 рік. Так якщо індекс будівельної продукції у 2020 році збільшився на 5,6 % порівняно із попереднім роком, то у 2021 році він збільшився вже на 6,8 %. В 2022 році індекс – 35,2 % (табл. 2.1).

Таблиця 2.1 – Індекси будівельної продукції за видами у 2019 – 2022 роках (у % до попереднього року) [22]

Рік	Будівництво, усього	Будівлі	У тому числі		Інженерні споруди
			житлові	нежитлові	
2019	123,6	119,1	104,8	130,3	127,7
2020	105,6	93,7	83,5	100,3	115,6
2021	106,8	110,0	119,2	105,1	104,6
2022	35,2	38,2	40,2	37,0	33,1

Обсяг капітальних інвестицій у бівельну галузь в 2021 році збільшився на

36,47 %. Державна підтримка діяльності галузі реалізувалась через фінансування проектів, метою яких було покращення транспортної й соціальної інфраструктури. Крім цього був реалізований запуск програми з іпотечного кредитування. Проте в цьому році відбулось значне подорожчання матеріалів, які використовуються у будівництві. Зростання відбулось на рівні 40 – 60 %.

На рисунку 2.1 наведено обсяги будівельних робіт за типами будівель в Україні за 2020 – 2022 роки. Обсяги житлового будівництва у 2021 році порівняно із 2020 роком зросли на 34,36%, обсяг будівництва нежитлових споруд – на 23,69%, інженерних споруд – на 27,74 %.

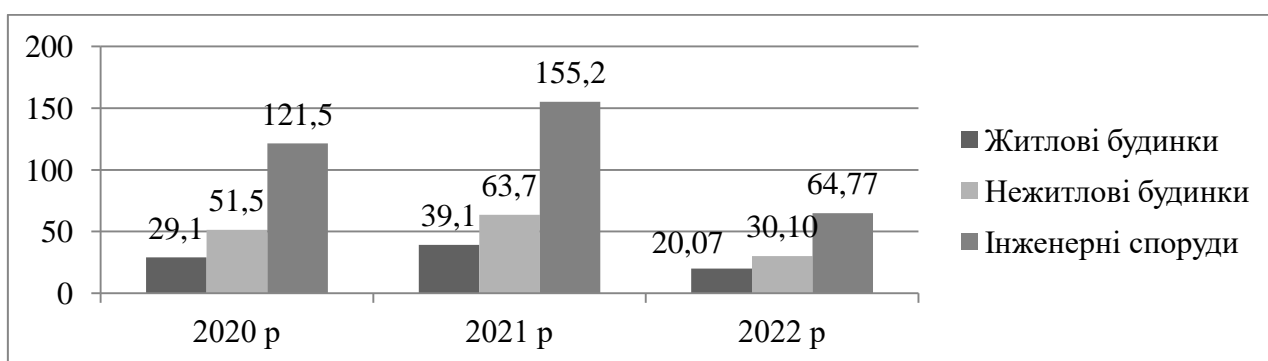

Рисунок 2.1 – Обсяги будівельних робіт у 2020 – 2022 роках за типами будівель у грошовому вираженні, млрд грн [25]

Очікувалось, що у 2022 році позитивна динаміка змін у галузі збережеться. Однак в 2022 році обсяг виконаних будівельних робіт скоротився на 55,46%, в порівнянні з 2021 роком – до 114,9438 млрд грн. Будівництво житлових будівель за підсумками 2022 року скоротилось на 48,67% в порівнянні з попереднім роком – до 20,07 млрд грн. Обсяг будівництва нежитлових будівель знизився на 52,75%, у річному обчисленні – до 30,1 млрд грн. Інженерне будівництво за цей період скоротилось на 58,27%, у річному обчисленні – до 64,77 млрд грн. Частка нового будівництва в загальному обсязі виконаних будівельних робіт у 2022 році становила 36,9%, ремонту – 38,6%, реконструкції та технічного переоснащення – 24,5% [14].

На внутрішній ринок будівельної галузі України, з початком повномасштабної війни, вплинули наступні руйнівні фактори, які суттєво зменшили його масштаб [25]:

- втрата контролю за значними територіями країни;
- знищення матеріальної бази підприємств, що випускають продукцію ринку будівельних матеріалів України;
- порушення логістики постачання сировини та ресурсів, каналів збуту.

На сьогодні в Україні лєвова частка підприємств має складну ситуацію з оборотними коштами та резервами. Загалом у першому півріччі 2022 року великий відсоток підприємств був змушений призупинити виробництво або обмежити його, зважаючи на інтенсивні обстріли, високу вартість газу та низький попит на ринку. Частина підприємств, які виробляли сировину та будівельну продукцію для українського та європейського ринків – повністю зруйнована (втрачено Маріупольський металургійний комбінат та Азовсталь, а підприємства у Кам'янському та Кривому Розі не можуть працювати на повну силу; зупинилось використання до 57% виробничих потужностей сухих будівельних сумішей, через те, що вони опинилися на окупованих територіях, у зонах боїв або зруйновані обстрілами, та 25 % виробничих потужностей теплоізоляційних матеріалів). У другому півріччі 2022 року основним викликом для повноцінної роботи підприємств стали ліміти обсягів електроенергії внаслідок пошкоджень енергетичної інфраструктури, які доводиться імпортувати, а це впливає на собівартість будівництва. Загалом ціни на будматеріали впродовж 2022 року піднялись у середньому на 60%, роботи – на 30% та продовжують зростати відповідно до росту курсу валют, інфляції. Розвиток ситуації на ринку будівельних матеріалів в Україні залежатиме від тривалості та характеру воєнних дій [3, 25].

Необхідність швидкої відбудови зруйнованої інфраструктури України сприятиме активному відновленню будівельної галузі. Загальна вартість відновлення пошкоджених житлових і нежитлових будівель та інфраструктури в Україні станом на 1 листопада 2022 року становить 105,3 млрд дол. Загальна

площа зруйнованих будівель складає 42,6 млн м², пошкоджених – 60,9 млн м². Загальна протяжність пошкоджених автодоріг складає 30,2 тис. км, з яких 10,5 тис. км загальнодержавного значення, 10,4 тис. км – місцевого значення, і 9,3 тис. км – комунальні дороги. Загальна кількість пошкоджених мостів – 380 одиниць.

Обсяги та вартість окремих видів основних будівельних матеріалів для відновлення зруйнованих і пошкоджених основних об'єктів нерухомості та інфраструктури станом на 1 листопада 2022 року наведено в таблиці 2.2 [4].

Таблиця 2.2 – Обсяги та вартість окремих видів основних будівельних матеріалів для відновлення зруйнованих і пошкоджених основних об'єктів нерухомості та інфраструктури

Найменування продукції	Одиниця виміру	Обсяг (у фізичній величині)	Вартість, млн дол США	Питома вага в загальній вартості, %
ВСЬОГО, в т.ч.:			62800	100
1. Бетон	тис. м ³	51 315	6 039	9,6
2. Цегла та газобетон	млн. шт	12 063	4 510	7,2
3. Цемент	тис. тонн	35 042	1 927	3,1
4. Монолітний залізобетон	тис. м ³	51	9	0,00014

Державним бюджетом на 2023 рік передбачено [4]:

– з коштів фонду ліквідації наслідків збройної агресії спрямувати 16 139 млн грн на будівництво громадських будівель, критичної інфраструктури та житла;

– надати пільгові іпотечні кредити внутрішньо переміщеним особам на суму 19,7 млн грн;

– на фінансове забезпечення будівництва, реконструкції, ремонту і утримання автомобільних доріг у населених пунктах надати субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам на 2 464,6 млн грн;

– за рахунок коштів державного дорожнього фонду в обсязі 1 831,2 млн грн спрямувати на нову бюджетну програму «Проектування, будівництво, реконструкція, капітальний ремонт, модернізація, реставрація, придбання та

облаштування незалежно від форми власності об'єктів інфраструктури, рухомого та нерухомого майна, житлової нерухомості».

Наслідки війни відчували й інші країни світу. Учасники будівельного ринку в більшості країнах Європи та США через зміни логістичних маршрутів, зростання витрат на енергоносії, нестачу робітників на будівництвах були змушені сповільнити свою діяльність на поточних проєктах та обмежити запуск нових. Війна здорожчила будівництво через зростання цін на електроенергію, сировину та основні матеріали, які направлялись у Польщу, Німеччину та інші країни Європи з підприємств України, а також росії [3].

2.2 Аналіз основних економічних показників діяльності підприємств ринку будівельних матеріалів та виробів в Україні

Україна має розвинений сектор виробництва будівельних матеріалів та виробів, який включає видобуток будівельної сировини та виробництво основних матеріалів і обладнання. Загальні обсяги виробництва будматеріалів в Україні протягом останніх років щорічно зростали та склали 16 млрд дол. США в 2021 році (в цінах виробників). Основна частина виробленого споживається в Україні (95%). Питома вага вітчизняних будматеріалів у загальному їх споживанні в Україні перевищує 90%. На підприємствах сектору працює близько 130 тисяч найманих працівників, не враховуючи ФОП-ів.

В таблиці 2.3 наведено кількість та структуру діючих підприємств за видом економічної діяльності 23.61 за 2019 – 2022 роки з розподілом на великі, середні, малі та мікропідприємства. За досліджуваний період структурних зрушень майже не було. Частка великих підприємств у 2022 році є на рівні 0,3 %, середніх – 11,9 %, а малих – 87,8 %.

Таблиця 2.3 – Кількість діючих підприємств з розподілом на великі, середні, малі та мікропідприємства [31]

Роки	Усього, одиниць	великі підприємства		середні підприємства		малі підприємства		з них мікропідприємства	
		одиниць	у % до загальної кількості діючих підприємств	одиниць	у % до загальної кількості діючих підприємств	одиниць	у % до загальної кількості діючих підприємств	одиниць	у % до загальної кількості діючих підприємств
2019	745	2	0,3	94	12,6	649	87,1	516	69,3
2020	755	2	0,3	93	12,3	660	87,4	532	70,5
2021	829	4	0,5	85	10,2	740	89,3	581	70,1
2022	631	2	0,3	75	11,9	554	87,8	418	66,2

Обсяг реалізованої продукції (товарів, послуг) та чистий прибуток (збиток) підприємств за видом економічної діяльності 23.61 з розподілом на великі, середні, малі та мікропідприємства за 2019 – 2022 роки наведено в таблицях 2.4 та 2.5.

Таблиця 2.4 – Обсяг реалізованої продукції (товарів, послуг) підприємств з розподілом на великі, середні, малі та мікропідприємства [31]

Роки	Усього, тис. грн	великі та середні підприємства		малі підприємства		з них мікропідприємства	
		тис. грн	у % до загального обсягу реалізованої продукції (товарів, послуг)	тис. грн	у % до загального обсягу реалізованої продукції (товарів, послуг)	тис. грн	у % до загального обсягу реалізованої продукції (товарів, послуг)
2019	21045446,3	17809271	84,6	3236174,9	15,4	658173,8	3,1
2020	22957845,4	18777232	81,8	4180613,6	18,2	1098146,7	4,8
2021	29566807,5	24243342	82,0	5323465,6	18,0	1283383,5	4,3
2022	16556894,5	13179918	79,6	3376977,0	20,4	884152,3	5,3

Частка обсягів реалізації у загальному обсягу реалізації великих та середніх підприємств по роках: 2019 рік – 84,6%, 2020 рік – 81,8%, 2021 рік – 82,0%, 2022 рік – 79,6%.

Продовження таблиці 2.5

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26
2022	-894231,9	56,0	453335,6	44,0	1347567,5	-434838,0	50,0	102742,0	50,0	537580,0	-363574,5	58,1	266842,9	41,9	630417,4	-95819,4	55,7	83750,7	44,3	179570,1	-38301,3	52,1	40693,5	47,9	78994,8
2021	1635693,8	69,9	2067690,7	30,1	431996,9	1033068,0	75,0	1103987,0	25,0	70919,0	520301,8	79,5	789905,4	20,5	269603,6	82324,0	68,4	173798,3	31,6	91474,3	-2192,2	64,5	60061,7	35,5	62253,9

Впродовж 2019 – 2022 років щорічно зменшується частка прибуткових підприємств та зростає частка збиткових підприємств. В 2022 році порівняно із 2021 роком частка прибуткових підприємств зменшилась на 13,9 %, а сума прибутків зменшилась на 1614355,1 тис. грн. Частка збиткових підприємств відповідно збільшилась на 13,9 %, а сума збитків зросла на 915570,6 тис. грн.

Якщо більш детально розглядати ринок бетону та залізобетонних виробів, то це в більшості українські виробники. В Україні нараховується більше 300 виробників бетону, сумарною потужністю близько 12 млн м³ / рік. Основу складають шість київських виробників сумарною потужністю 7 млн м³/рік. Інші компанії – це невеликі місцеві виробники, які працюють на локальних ринках. До 10 найбільших виробників бетону та залізобетону відносяться Група «Ковальська», ТДВ «Хмельницькзалізобетон» й «ДБК-4». Третина виробництва розташована у Київській області. У своїй більшості підприємства спеціалізуються на виробництві бетону й залізобетону для житлового, промислового та дорожнього будівництва. Ціновий спектр продукції дуже різноманітний.

Обсяг ринку залізобетонних виробів у 2019 – 2021 представлено на рис.2.2.

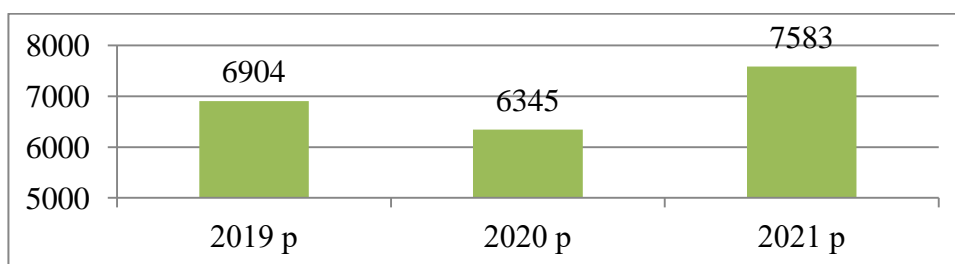

Рисунок 2.2 – Обсяг ринку залізобетонних виробів у 2019 – 2021 роках, млн грн [26]

Російсько-українська війна негативно вплинула на виробництво будматеріалів. Частина підприємств потрапила під окупацію та була пошкоджена в результаті обстрілів. Станом на листопад 2022 року пошкоджень різного ступеню зазнали близько 15% підприємств-виробників будматеріалів.

Незважаючи на збитки, завдані сектору, основна частина потужностей нешкоджена і знаходиться в робочому стані, а сектор, в цілому, зберігає свою працездатність. Підприємства зуміли відновити логістичні ланцюги поставок сировини всередині країни, а також переорієнтувати її поставки з інших країн. Також збережений основний кістяк виробничого персоналу. Слід зазначити, що розрахунками експертів, очікуваний попит на бетон на період відновлення складає 21 – 22 млн м³/рік, тому потреба в додаткових потужностях складає 9 – 10 млн м³/рік.

Однак, натепер виробники будівельних матеріалів та виробів стикаються із проблемами в операційній та інвестиційній діяльності, частина з яких є спільними (рис. 2.3) [4]:

- значне падіння попиту на будматеріали – до 25 – 40% від довоєнного періоду, рівень завантаженості потужностей із виробництва будматеріалів не перевищує 35%, а в окремих сегментах складає 20% (арматура, цегла, бетон);

- відключення електроенергії в центральних, східних і південних областях унеможливорює повноцінну роботу підприємств. Частина підприємств, де технологічно неможливо призупиняти виробництва на час відключень, змушені простоювати;

- через неплатежі з боку будівельників зростає дебіторська заборгованість виробників та потреба в поповненні обігових коштів. Підприємства для підтримки виробництва змушені брати високовартісні кредити у вітчизняних банків. Через дефіцит власних коштів та відсутність дешевого кредитування підприємства призупинили реалізацію частини інвестиційних проєктів.

Проте вітчизняний сектор будівельних матеріалів спроможний задовольнити більшість потреб післявоєнної відбудови країни. Важливість максимального залучення українських виробників будматеріалів до відновлення зруйнованих і пошкоджених об'єктів нерухомості і інфраструктури характеризують наступні показники:

- виробництво будматеріалів і обладнання на загальну суму 62,8 млрд дол. США забезпечить формування доданої вартості в країні на загальну суму

16,1 млрд дол. США;

Рисунок 2.3 – Основні проблеми функціонування ринку будівельних матеріалів та виробів в Україні

- зарплата найманих працівників складе 5,6 млрд дол. США;
- податкові надходження і збори складуть 4,4 млрд дол. США, в т.ч. 1,5 млрд дол. США відрахування у Пенсійний фонд;
- буде збережено близько 100 000 робочих місць на підприємствах сектору [4].

Для міжнародної спільноти сектор будівельних матеріалів України може розглядатися як пріоритетний для інвестицій та надання допомоги постраждалій від війни економіці.

2.3 Аналіз фінансово-господарської діяльності ТДВ «Хмельницькзалізобетон»

2.3.1 Загальна характеристика діяльності підприємства

Підприємство розпочало свою діяльність згідно наказу № 14 по Хмельницькому будівельному тресту 30 січня 1956 року. Тоді його найменування було Державне підприємство «Хмельницький завод залізобетонних та будівельних деталей». В 1959 році його назва змінюється на Державне підприємство «Хмельницький завод залізобетонних та будівельних конструкцій». Відповідно до рішення Української державної корпорації від 31.03.1994 року за № 128 згідно Указу Президента України «Про корпоратизацію підприємств» від 15.06.1993 року, завод перетворився у відкрите акціонерне товариство «Хмельницькзалізобетон».

Сучасна назва підприємства – Товариство з додатковою відповідальністю «Хмельницькзалізобетон» (скорочена назва – ТДВ «Хмельницькзалізобетон»). Воно розташовано у м. Хмельницькому по вулиці Чорновола, буд. 31.

Торгову марку ТДВ «Хмельницькзалізобетон» представлено на рисунку 2.4.

Рисунок 2.4 – Торгова марка ТДВ «Хмельницькзалізобетон»

Місцезнаходження підприємства знаходиться на перетині торгових шляхів та є географічно й економічно вигідним. Воно знаходиться поблизу від залізничної станції м. Хмельницького, до нього прокладено залізничну гілку та асфальтовану дорогу.

ТДВ «Хмельницькзалізобетон» є одним із провідних підприємств галузі.

Має визнання і довіру своїх клієнтів та споживачів, які високо цінують якість та різноманітну номенклатуру продукції, компетентність персоналу.

Серед основних видів діяльності підприємства по КВЕДу є: виробництво дерев'яних будівельних конструкцій та столярних виробів; виробництво виробів з бетону для будівництва; роздрібна торгівля в неспеціалізованих магазинах без переваги продовольчого асортименту. Крім основної діяльності, ТДВ «Хмельницькзалізобетон» пропонує електрозварювальні, токарні та фрезерні роботи; ремонт та перемотування електродвигунів; транспортні послуги щодо доставки бетону та розчину, залізобетону; розпилювання та сушіння деревини; опорядження деревини високоякісними фарбами та лаками; реалізація товарної арматури; фарбування та лакування столярних виробів; реалізація сіток кладки, каркасів; зберігання автотранспорту (автостоянка); послуги лабораторії; послуги з оренди майна та з громадського харчування (їдальня) тощо.

Перейдемо до аналізу основних техніко-економічних показників діяльності підприємства ТДВ «Хмельницькзалізобетон» за 2020 – 2022 роки, які представлено в таблиці 2.6. За досліджуваний період чистий дохід від реалізації продукції підприємства збільшився в 2021 році порівняно з 2020 роком на 39,56 % або на 230007 тис.грн, в 2022 році порівняно з 2021 роком він зменшився на 28,92 % або на 234656 тис.грн. Зміни обсягів реалізації продукції супроводжувалось змінами витрат на виробництво та реалізацію продукції підприємства з 507985 тис.грн в 2020 році до 529345 тис.грн в 2022 році (рис. 2.5).

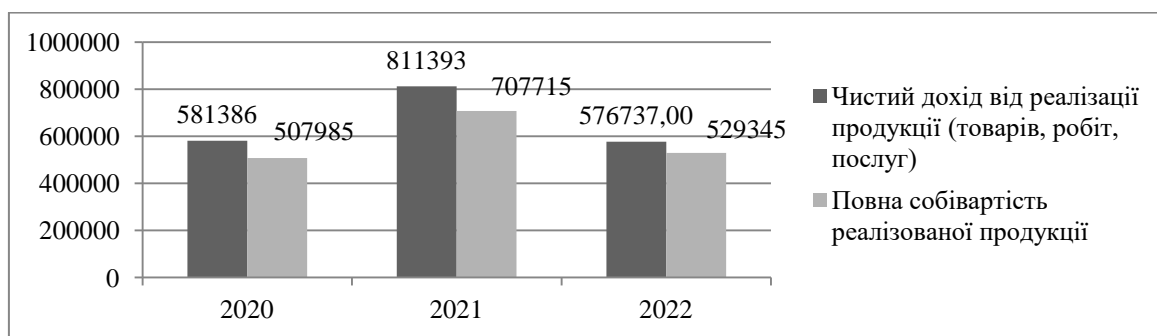

Рисунок 2.5 – Динаміка змін чистого доходу та повної собівартості

Таблиця 2.6 – Основні техніко-економічні показники діяльності підприємства

№ п/п	Показник	Одиниці виміру	Рік			Темп зростання, %	
			2020	2021	2022	2021/2020	2022/2021
1	Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) у діючих цінах	тис.грн	581386,0	811393,0	576737,0	139,56	71,08
	у порівняльних цінах		809638,14	107223,54	576737,0	126,87	56,15
2	Середньооблікова чисельність: працівників	осіб	472	509	438	107,84	86,05
	з них робітників		387	417	355	107,75	85,13
3	Чистий дохід на 1 особу : одного працівника	тис.грн/особу	1715,34	2018,12	1316,75	117,65	65,25
	одного робітника		2092,09	2463,37	1624,61	117,75	65,95
4	Фонд заробітної плати працівників	тис.грн	98553,1	119839,0	90784,0	121,60	75,75
5	Середньорічна заробітна плата одного працівника	тис.грн	208,799	235,440	207,269	112,76	88,03
6	Повна собівартість реалізованої продукції	тис.грн	507985,0	707715,0	529345,0	139,32	74,80
7	Витрати на 1 грн реалізованої продукції	грн	0,874	0,872	0,918	99,83	105,23
8	Прибуток (фінансовий результат) від реалізації продукції	тис.грн	73401,0	103678,0	47392,0	141,25	45,71
9	Чистий фінансовий результат (прибуток)	тис.грн	54486	77734	27429	142,67	35,29
10	Рентабельність: - доходу	%	12,63	12,78	8,22	x	x
	- витрат		14,45	14,65	8,95	x	x
11	Середньорічна вартість основних фондів	тис.грн	201771,0	234565,5	284619,0	116,25	121,34
12	Фондовіддача	грн.	4,01	4,38	2,03	109,14	46,27

В таблиці 2.7 наведено відповідно динаміку фактично випущеної продукції по асортименту та її структуру.

Таблиця 2.7 – Обсяги та структура фактично випущеної продукції у діючих оптових цінах

Найменування видів продукції	Вартість фактично випущеної продукції у діючих оптових цінах, тис.грн			Темп зростання,%		Структура випущеної продукції,%			Відхилення (+,-)	
	2020	2021	2022	2021/2020	2022/2021	2020	2021	2022	2021–2020	2022–2021
1. Елементи конструкцій збірні для будівництва з цементу, бетону або каменю штучного	426845,4	595300	499415,6	139,47	83,89	73,59	72,88	73,52	-0,71	0,65
2. Блоки та цегла з легкого бетону (на основі з подрібненої пемзи, гранульованого шпаку тощо)	20641,5	33148,3	24877,9	160,59	75,05	3,56	4,06	3,66	0,50	-0,40
3. Розчини бетоні,готові для використання	116187,1	176507,2	145673,2	151,92	82,53	20,03	21,61	21,45	1,58	-0,16
4. Деревина хвойних порід у вигляді погонажу, профільованого уздовж будь-якого з ребер чи площин, включаючи планки та фризи для паркетного покриття підлоги, незібрані	0	0	0,7	-	-	0	0	0,0001	0	0,0001
5. Двері та їх коробки і пороги, з деревини	160,3	164,1	423	102,37	257,77	0,03	0,02	0,06	-0,01	0,04
6. Вироби столярні та конструкції будівельні, з деревини (крім вікон, дверей балконних та їх рам, дверей та їх коробок і порогів, паркету, опалубки для бетонних будівельних робіт, гонту і дранки покрівельних)	3925,6	2724,5	3452,6	69,40	126,72	0,68	0,33	0,51	-0,34	0,17
7. Піддони плоскі та обичайки, з деревини	10260	7007,2	3400	68,30	48,52	1,77	0,86	0,50	-0,91	-0,36
8. Бруски, планки та форми для паркетного або дерев'яного покриття підлоги, стругані, незібрані, дубові (крім профільованих)	0	0	2,4	-	-	0	0	0,0004	0	0,0004

Найбільше було випущено за досліджуваний період наступних видів продукції: «елементи конструкцій збірні для будівництва з цементу, бетону або каменю штучного», «блоки та цегла з легкого бетону» та «розчини бетону, готові для використання». У структурі фактично випущеної продукції частка «елементів конструкцій збірних для будівництва з цементу, бетону або каменю штучного» за досліджуваний період знаходилась у межах 74 %. Частка «розчинів бетонних, готових для використання» збільшилась з 20,03 % у 2020 році до 21,45 % у 2022 році, а «блоків та цегли з легкого бетону» – з 3,56 % у 2020 році до 3,66 % у 2022 році.

Потрібно зазначити, що зростання показника «повна собівартість» відбувалось більшими темпами ніж чистого доходу від реалізації продукції підприємства. Так в 2021 році порівняно з 2020 роком цей показник збільшився 39,32 %, а в 2022 році порівняно з 2021 роком – зменшився на 25,2 %. За рахунок цього витратомісткість продукції підприємства зростає. Так, витрати на 1 грн реалізованої продукції зменшились в 2021 році порівняно з 2020 роком суттєво не змінились, в 2022 році порівняно із 2021 роком зросли та становили 0,92 грн.

В 2021 році чисельність працівників збільшилась на 7,84% у порівнянні з 2020 роком, а чисельність робітників – на 7,75 %. Витрати підприємства на оплату праці збільшились на 21,6 %.

Зменшення обсягів виробництва та реалізації продукції в 2022 році супроводжувалось зменшенням чисельності працівників та розміром фонду заробітної плати. Так, чисельність працівників зменшилась на 13,95 %, а чисельність робітників – на 14,87 %. Фонд оплати праці працівників у 2022 році у порівнянні з 2021 роком зменшився на 24,25 %.

Показник «чистий дохід на одного працівника», який характеризує ефективність виробництва, збільшується у 2021 році на 17,65 % або на 302,786 тис. грн, а в 2022 році зменшується на 34,75 % або на 701,37 тис. грн. Продуктивність праці одного робітника за цей же період має аналогічні тенденції змін (рис. 2.6). Темпи зростання продуктивності праці одного

працівника в 2021 році були вищими за темпи зростання їх середньорічної заробітної плати. В 2022 році ситуація змінилась на протилежну.

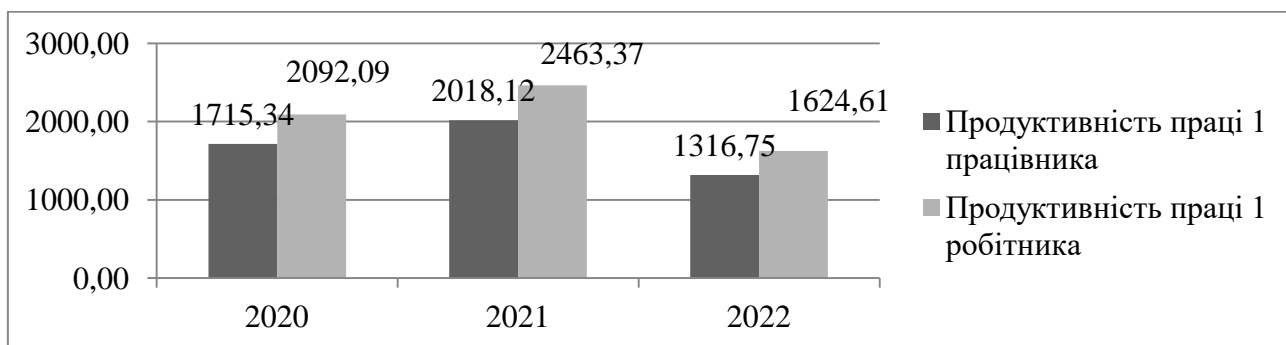

Рисунок 2.6 – Динаміка змін продуктивності праці

Середньорічна вартість основних фондів щорічно зростала. Зокрема в 2022 році за первісною вартістю їх вартість склала 284619 тис.грн, що на 41,06% або на 82848 тис.грн. більше ніж у 2020 році. Ефективність використання основних фондів у 2021 році зросла, про що свідчить значення показника фондівіддачі, який збільшився у 2021 році до 4,38 грн у порівнянні з 4,01 грн у 2020 році, а в 2022 році він зменшився на 2,35 грн та дорівнював 2,03 грн.

На протязі 2020 – 2022 років підприємство працювало прибутково. Найбільшу суму прибутку від реалізації продукції було отримано у 2021 році – 103678 тис.грн. В 2022 році його величина становила 47392 тис.грн, що на 54,29 % або на 56286 тис.грн менше у ніж 2021 році.

Динаміка зміни чистого прибутку має аналогічну динаміку. Він також зростає з 54486 тис. грн у 2020 році до 77734 тис. грн у 2021 році, тобто на 42,67 % або на 23248 тис. грн. В 2022 році він зменшився на 64,71 % або на 50305 тис. грн.

Діяльність підприємства є рентабельною (рис. 2.7). Проте показники рентабельності щорічно зменшуються.

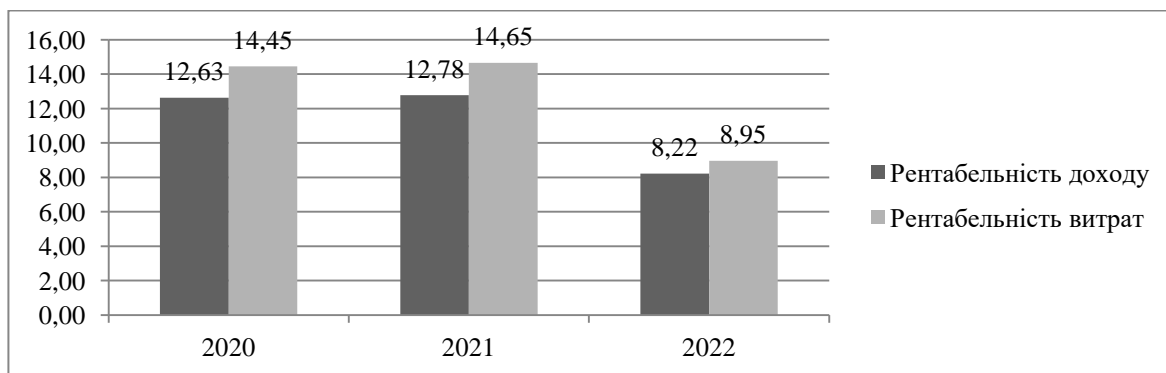

Рисунок 2.7 – Динаміка змін показників рентабельності

Нажаль це є негативними зрушеннями у виробничо-господарській діяльності підприємства.

Проаналізувавши основні техніко-економічні показники діяльності ТДВ «Хмельницькзалізобетон» за 2020 – 2022 роки можна зробити висновок, що у час економічних потрясінь, часті зміни законодавства, змін, які були спричинені пандемією COVID-19 та військовими діями на території України, його керівництво робило все можливе щодо збереження виробничого потенціалу, забезпечення конкурентоспроможності, прибутковості та рентабельності діяльності підприємства. Перейдемо до більш детального аналізу стану та використання матеріально-технічних та трудових ресурсів.

2.3.2 Аналіз наявності та використання ресурсів підприємства

Основними ресурсами ТДВ «Хмельницькзалізобетон», які підприємство використовує у процесі виробництва та реалізації продукції, є персонал, основні фонди та матеріальні ресурси. Проведемо аналіз їх наявності, стану та ефективності використання.

Основні виробничі фонди підприємства беруть участь у процесі виробництва тривалий час, зберігаючи при цьому свою натуральну форму, а їхня вартість переноситься а вартість виготовленої продукції поступово,

певними частинами, у міру їхнього використання, шляхом амортизаційних відрахувань. Очікуваний строк їх корисного експлуатації більше одного року.

Аналіз основних виробничих фондів охоплює: наявність і структуру ОВФ; стан і рух ОВФ, фондоозброєність та ефективність їх використання.

Проаналізуємо зміни, які відбулися в аналізованому періоді в структурі основних фондів підприємства (табл. 2.8). Підприємство має достатній виробничий потенціал для здійснення своєї діяльності. За досліджуваний період вартість основних виробничих фондів на кінець 2021 року порівняно із 2020 роком збільшилась на 45197 тис. грн. Зміни вартості відбувались по всіх групах. Зокрема вартість «будинків, споруд та передавальних пристроїв» збільшилась на 19195 тис. грн, «машин та обладнання» – на 15736 тис. грн, «транспортних засобів» – на 9093 тис. грн. Вартість основних виробничих фондів на кінець 2022 року порівняно із 2021 роком збільшилась на 54910 тис. грн. Найбільші зміни знову відбувались по групах «будинки, споруди та передавальні пристрої» та «машини та обладнання». Їх вартість збільшилась відповідно на 29850 тис. грн та 21736 тис. грн. Вартість транспортних засобів збільшилась на 1055 тис. грн.

В графічному вигляді на рисунку 2.8 наведено динаміку структури основних виробничих фондів підприємства.

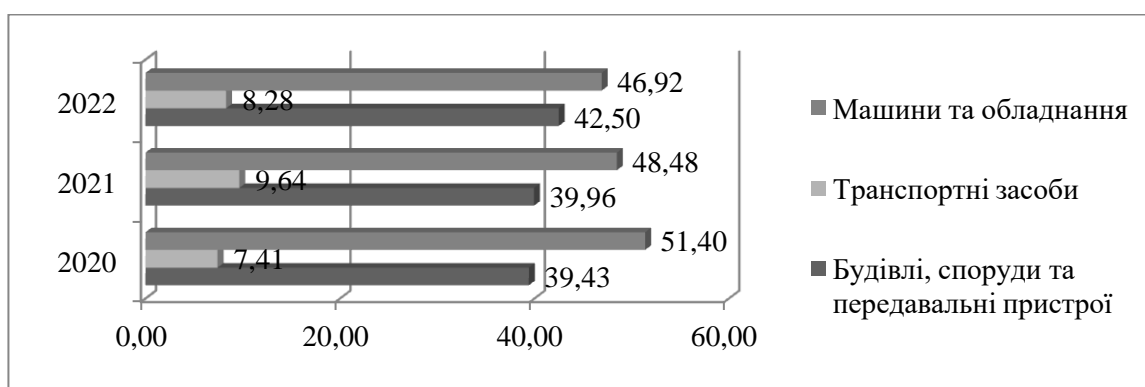

Рисунок 2.8 – Динаміка структури ОВФ підприємства в 2020 – 2022 роках

Найбільшу частку в структурі основних виробничих фондів займають «машини та обладнання».

Таблиця 2.8 – Склад та структура основних виробничих фондів у 2020 – 2022 роках (за даними на кінець року)

Показник	Наявність на кінець року, тис.грн					Структура,%				
	2020	2021	2022	Відхилення		2020	2021	2022	Відхилення	
				2021-2020	2022-2021				2021-2020	2022-2021
Основні засоби, всього	211967	257164	312074	45197	54910	100	100	100	-	-
1.Будівлі, споруди та передавальні пристрої	83576	102771	132621	19195	29850	39,43	39,96	42,50	0,53	2,53
2.Автомобільний транспорт, меблі, прилади та інструменти	15705	24798	25853	9093	1055	7,41	9,64	8,28	2,23	-1,36
3.Інші основні засоби	3742	4915	7184	1173	2269	1,77	1,91	2,30	0,15	0,39
4. Машини та обладнання	108944	124680	146416	15736	21736	51,40	48,48	46,92	-2,91	-1,57

Їх частка за досліджуваний період по роках: 2020 рік – 51,4 %, 2021 рік – 48,48 %, 2022 рік – 46,92 %. Прослідковується спадна динаміка. Наступною за величиною є частка «будинків, споруд та передавальних пристроїв»: 2020 рік – 39,43 %, 2021 рік – 39,96 %, 2022 рік – 42,5 %. Інші групи основних фондів мають значно меншу питому вагу, яка протягом досліджуваного періоду незначно зростає.

Проаналізуємо інтенсивність руху основних фондів підприємства та їх стан на кінець 2020 – 2022 років. Дані про рух основних фондів наведено в таблиці 2.9.

Таблиця 2.9 – Наявність та рух основних виробничих фондів ТДВ «Хмельницькзалізобетон» в 2020 – 2022 роках, тис. грн

Показник	Наявність на початок року	Надійшло всього	Вибуло всього	Наявність на кінець року	Наявність за відрахуванням зносу (залишкова вартість)	
					на початок року	на кінець року
2020 рік						
Всього	191575	22267	1875	211967	127106	134640
2021 рік						
Всього	211967	45985	788	257164	134640	163368
2022 рік						
Всього	257164	55410	500	312074	163368	199760

Для оцінки інтенсивності руху використовуються коефіцієнти оновлення й вибуття фондів, а для характеристики їх стану – коефіцієнти придатності й спрацювання основних виробничих фондів підприємства. Наявність основних фондів на кінець 2021 року становила 257164 тис. грн, за рахунок введення в експлуатацію основних фондів на суму 45985 тис. грн та виведення з експлуатації основних фондів на суму 788 тис. грн. Наявність основних фондів на кінець 2022 року становила 312074 тис. грн, за рахунок введення в експлуатацію основних фондів на суму 55410 тис. грн та виведення з експлуатації основних фондів на суму 500 тис. грн. Як бачимо на кінець

кожного року досліджуваного періоду вартість основних виробничих фондів більша, ніж на початок року. Залишкова вартість на кінець 2020, 2021 та 2022 років більша, ніж на початок, що свідчить про інтенсивний процес оновлення фондів. Надходження фондів набагато перевищує їх вибуття. В 2021 році на підприємстві було залучено найбільше основних фондів – на суму 45985 тис. грн.

Проаналізуємо інтенсивність оновлення та стан основних виробничих фондів підприємства в 2020 – 2022 роках (табл. 2.10).

Таблиця 2.10 – Аналіз показників оновлення, вибуття та зносу основних фондів підприємства в 2020 – 2022 роках

Показник	Рік			Відхилення	
	2020	2021	2022	2021 – 2020	2022 – 2021
1 Вартість основних фондів на початок періоду, тис. грн	191575	211967	257164	20392	45197
2 Вартість основних фондів на кінець періоду, тис. грн	211967	257164	312074	45197	54910
3 Вартість введених основних фондів, тис. грн	22267	45985	55410	23718	9425
4 Вартість основних фондів, що вибути, тис.грн	1875	788	500	-1087	-288
5 Коефіцієнт оновлення	0,105	0,179	0,178	0,074	-0,001
6 Коефіцієнт вибуття	0,010	0,004	0,002	-0,006	-0,002
7 Коефіцієнт зносу, %	63,52	63,53	64,01	0,01	0,48
8 Коефіцієнт придатності, %	36,48	36,47	35,99	-0,01	-0,48

Первісна вартість основних засобів на кінець 2021 року зросла на 45197 тис. грн, а у 2022 році – на 54910 тис. грн. Величина зносу фондів зростає. Дані таблиці свідчать, що за 2020 – 2022 роки значення коефіцієнту придатності варіювалося в межах 64 %. Коефіцієнт зносу найбільше значення мав у 2022 році – 64,01 %. Найнижчим коефіцієнт зносу був у 2021 році – 36,47 %. В 2020 році було оновлено 10,5 % від вартості фондів, в 2022 році – 17,8 %. Отже інтенсивність оновлення основних фондів зростає у порівнянні із попередніми роками. За досліджуваний період має місце розширене

відтворення основних засобів так, як співвідношення між коефіцієнтами оновлення та вибуття було вищим за одиницю. В цілому стан основних фондів є задовільним.

Ефективність використання основних виробничих фондів підприємства характеризується за допомогою показників, які наведено в таблиці 2.11.

Таблиця 2.11 – Показники ефективності використання основних виробничих фондів у 2020 – 2022 роках

Показник	Рік			Відхилення (+,-)	
	2020	2021	2022	2021-2020	2022-2021
1.Чистий дохід від реалізації продукції, тис.грн	809638,14	1027223,54	576737,0	217585,4	-450486,54
2.Середньорічна вартість основних виробничих фондів, тис.грн	201771,0	234565,5	284619,0	32794,5	50053,5
3.Фінансовий результат від операційної діяльності (прибуток), тис.грн	73401,0	103678,0	47392,0	30277,0	-56286,0
4. Чистий фінансовий результат, тис грн	54486,0	77734,0	27429,0	23248,0	-50305,0
5.Фондовіддача, грн	4,01	4,38	2,03	0,37	-2,35
6.Фондомісткість, грн	0,25	0,23	0,49	-0,02	0,27
7.Фондоозброєність, тис.грн/особу	427,48	460,84	649,82	33,36	188,98
8.Технічна озброєність праці, тис. грн/особу	521,37	562,51	801,74	41,14	239,24
9.Рентабельність основних фондів,%	27,0	33,14	9,64	x	x

Рівень фондоозброєності праці персоналу зростає більше ніж в 1,5 рази за 2020 – 2022 роки (з 427,48 тис.грн/особу до 649,82 тис.грн/особу). Проте фондовіддача зменшується з 4,01 грн у 2020 році до 2,03 грн у 2022 році, відповідно відбувається зростання фондомісткості за цей же період з 0,25 грн до 0,49 грн. Отже, ефективність використання основних виробничих фондів зменшується.

Рентабельність основних фондів має спадну динаміку, її значення по роках: у 2020 році – 27 %, у 2021 році – 33,14 %, у 2022 році – 9,64 %.

Для забезпечення безперервного виробничого процесу на підприємстві використовуються матеріальні ресурси, до яких відносяться основні та допоміжні матеріали, напівфабрикати, паливо, енергія та інше. Матеріальні витрати становлять вагому частку в загальній сумі витрат на виробництво та реалізацію продукції (робіт, послуг) підприємства [23].

Динаміка питомої ваги матеріальних витрат у сукупних операційних витратах підприємства ТДВ «Хмельницькзалізобетон» представлена в таблиці 2.12.

Таблиця 2.12 – Динаміка питомої ваги матеріальних витрат в собівартості продукції

Показник	Рік			Темпи зростання, %		Відхилення (+,-)	
	2020	2021	2022	2021 / 2020	2022 / 2021	2021 – 2020	2022 – 2021
1 Матеріальні затрати, тис. грн	365672	538023	433574	147,13	80,59	172351	-104449
2 Витрати на виробництво реалізованої продукції (робіт, послуг) , тис.грн	506083	708968	566515	140,09	79,91	202885	-142453
3 Питома вага матеріальних затрат до виробничої собівартості продукції, %	72,26	75,89	76,53	105,03	100,85	3,63	0,65

Витрати на виробництво продукції зростають у 2021 році та зменшуються у 2022 році. Найбільшого рівня вони досягли у 2021 році – 708968 тис. грн, Основними причинами цього є зміни обсягів виробництва та реалізації продукції, вартості сировини та матеріалів. Матеріальні витрати зростають – з 365672 тис. грн в 2020 році до 433574 тис. грн в 2022 році. Темпи зростання матеріальних витрат вищі за темпи зростання операційних витрат в 2021 – 2022 роках. Питома вага матеріальних витрат в загальній сумі витрат підприємства досить висока та коливається від 72,26 % в 2020 році до 76,53 % в 2022 році. Рівень матеріаломісткості виробництва зростає.

Щоб оцінити ефективність використання матеріальних ресурсів ТДВ «Хмельницькзалізобетон», необхідно проаналізувати зміну показників

матеріаловіддачі і матеріаломісткості (табл. 2.13).

Таблиця 2.13 – Динаміка матеріаловіддачі та матеріаломісткості продукції

Показник	Рік			Темпи зростання, %		Відхилення (+,-)	
	2020	2021	2022	2021 / 2020	2022 / 2021	2021 – 2020	2022 – 2021
1 Чистий дохід від реалізації продукції, робіт та послуг в діючих цінах, тис.грн	581386	811393	576737	139,56	71,08	230007	-234656
2 Матеріальні затрати, тис.грн	365672	538023	433574	147,13	80,59	172351	-104449
3 Матеріаловіддача, грн	1,59	1,51	1,33	94,85	88,20	-0,08	-0,18
4 Матеріаломісткість, грн	0,63	0,66	0,75	105,42	113,37	0,03	0,09

Динаміка зміни матеріаловіддачі є спадною: 2020 рік – 1,59 грн, 2021 рік – 1,51 грн, 2022 рік – 1,33 грн. Матеріаломісткість у 2022 році становила 0,75 грн, що більше ніж у попередніх роках. Зменшення рівня матеріаловіддачі та зростання матеріаломісткості є свідченням зменшення ефективності використання матеріальних ресурсів.

Проаналізуємо стан та ефективність використання трудових ресурсів підприємства.

Трудові ресурси підприємства є головним ресурсом, від якості та ефективності використання якого багато в чому залежать результати діяльності підприємства та його фінансово-економічний стан.

Аналіз ефективності використання трудових ресурсів (персоналу) підприємства здійснюється за такими основними напрямками: аналіз чисельності, складу та руху персоналу; аналіз використання робочого часу; аналіз продуктивності праці; аналіз системи матеріального стимулювання та оцінка її ефективності.

В таблиці 2.14 наведено склад та структуру персоналу ТДВ

«Хмельницькзалізобетон» в 2020 – 2022 роках.

Таблиця 2.14 – Склад та структура працюючих на підприємстві

Показник	Чисельність, осіб			Структура кадрів, %		
	2020	2021	2022	2020	2021	2022
1. Середньоблікова чисельність працівників	472	509	438	100,0	100,0	100,0
2. Чисельність апарату управління	85	92	83	18,01	18,07	18,95
3. Чисельність робітників	387	417	355	81,99	81,93	81,05

Аналізуючи дані таблиці 2.14 спостерігаємо, що на підприємстві відбувається збільшення чисельності персоналу в 2021 році порівняно із 2020 роком на 37 осіб. В 2022 році порівняно із 2021 роком чисельність персоналу зменшилась на 71 особу. Найбільшу питому вагу від загальної кількості працівників займають робітники, а саме 81,05 % у 2022 році. Серед звільненого персоналу більшість звільнені за власним бажанням та за порушення трудової дисципліни. На рисунку 2.9 представлено зміни, які відбувались у чисельності персоналу по роках.

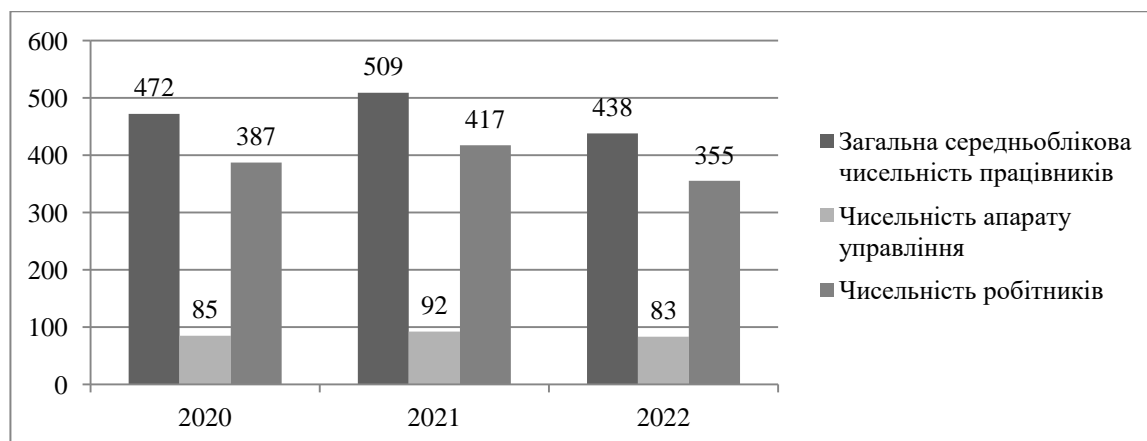

Рисунок 2.9 – Динаміка змін чисельності персоналу

Продуктивність праці як економічна категорія характеризує результативність витрат живої праці (трудових витрат) зі створення продукції

протягом певного проміжку часу. Дослідимо наскільки ефективно використовувався використаний час (табл. 2.15).

Таблиця 2.15 – Динаміка ефективності праці

Показник	Рік			Відхилення (+,-)	
	2020	2021	2022	2021-2020	2022-2021
1. Чистий дохід від реалізації продукції (у порівняльних цінах), тис.грн	809638,14	1027223,54	576737,0	217585,4	-450486,54
2. Середньооблікова чисельність персоналу, осіб в тому числі робітників	472	509	438	37	-71
3. Питома вага робітників в загальній чисельності персоналу, %	81,99	81,93	81,05	-0,06	-0,88
4. Відпрацьовано днів одним робітником за рік, дні	226	249	203	23	-46
5. Середня тривалість робочого дня, год.	8	8	8	-	-
6. Загальна кількість відпрацьованого часу за рік: - людино-днів	87337	103674	72144	16337	-31530
- людино-годин	698694	829394	577150	130700	-252244
7. Середньорічний дохід на 1 особу, тис.грн - одного працюючого	1715,335	2018,121	1316,751	302,786	-701,370
- одного робітника	2092,088	2463,366	1624,611	371,278	-838,755
8. Середньоденний виробіток робітника, грн	9270,30	9908,19	7994,27	637,88	-1913,92
9. Середньогодинний виробіток робітника, грн	1158,79	1238,52	999,28	79,74	-239,24

Як бачимо з отриманих даних після зростання середньорічного виробітку одного робітника у 2021 році порівняно із 2020 роком на 371,278 тис. грн, в 2022 році відбувається його зменшення до 1624,611 тис. грн. Середньоденний та середньогодинний виробіток у 2022 році порівняно із 2021 роком зменшується, відповідно, на 1913,92 грн та 239,24 грн.

Загальний фонд заробітної плати збільшився у 2021 році на 21,6 % та скоротився у 2022 році порівняно із попереднім періодом на 24,25 % (табл. 2.16). Зміни фонду оплати праці пов'язані із змінами чисельності персоналу та

розміру мінімальної зарплати. Середньорічна зарплата у 2021 році зросла на 12,76 % порівняно із 2020 роком, в 2022 році зменшилась на 11,97%.

Таблиця 2.16 – Аналіз фонду оплати праці

Показник	Одиниці виміру	Рік			Темп зростання, %	
		2020	2021	2022	2021/2020	2022/2021
1. Загальний фонд заробітної плати	тис.грн	98553,1	119839,0	90784,0	121,60	75,75
2. Середньооблікова чисельність персоналу	осіб	472	509	438	107,84	86,05
3. Середньорічна заробітна плата	тис.грн	208,799	235,440	207,269	112,76	88,03

Темпи зростання продуктивності праці одного працівника повинні випереджати темпи зростання середньої заробітної плати.

У 2021 році темпи зміни заробітної плати були меншими за темпи зростання продуктивності праці: 112,76 % < 117,65 %. Коефіцієнт випередження –1,04. Отже, економічний принцип співвідношення між зростанням продуктивності праці та заробітною платою в 2021 році було дотримано. Завдяки цьому зменшуються необгрунтовані витрати підприємства, створюються умови для забезпечення зростання прибутку. В 2021 році темпи зростання продуктивності праці були меншими за темпи зростання середньої заробітної плати: 88,03 % > 65,25 %. Порівняно із 2021 роком ситуація змінилась на гірше, співвідношення між темпами росту продуктивності праці та заробітної плати не виконано, і, відповідно, фонд оплати праці сформовано із порушенням.

Вищенаведені розрахунки щодо стану та ефективності використання виробничих ресурсів підприємства, у 2022 році показують зростання рівня фондоозброєності виробництва, проте рівень фондівіддачі, продуктивності праці, матеріалівіддачі зменшується. Перейдемо до аналізу витрат підприємства ТДВ «Хмельницькзалізобетон».

2.3.3 Аналіз витрат підприємства

Витрати – це головна частина ресурсів, яка не є однорідною та застосовується в подальшому для отримання вигоди або ж досягнення інших цілей підприємства.

До витрат відносяться: операційні витрати (витрати що пов'язані з виробництвом і реалізацією продукції); адміністративні витрати (загальногосподарські витрати, спрямовані на управління підприємством і його обслуговування); виробнича собівартість продукції; витрати на збут; інші операційні витрати [6, С. 205].

Для оцінювання зміни структури витрат, встановлення причин й надання якості впливу цих причин на витрати виробництва, застосовується аналіз витрат. Він дозволяє виявити динаміку, зміни конфігурації даних витрат та вчасно реагувати на зміни фінансових характеристик, розробляти належні заходи щодо недопущення втрат.

Аналіз даних таблиці 2.17 показав, що протягом досліджуваного періоду витрати від звичайної діяльності підприємства у 2021 році збільшились на 36,01 %, в 2022 році зменшились на 24,11 %.

У структурі витрат звичайної діяльності найбільшу частку складають витрати операційної діяльності, зокрема собівартість реалізованої продукції. Її частка у 2021 році збільшилась на 3,55 в.п., в 2022 році зменшилась на 1,72 в.п та дорівнювала 83,2 %.

Питома вага операційних витрат у структурі витрат звичайної діяльності у 2021 році збільшилась на 0,21 в.п., в 2022 році зменшилась на 0,72 в.п та дорівнювала 98,86 %.

Здійснення розрахунків витрат за економічними елементами дозволяє оцінити витрати виробництва, які можуть бути використані підприємством для оцінювання змін структури витрат та розміру операційних витрат.

Таблиця 2.17 – Аналіз структури витрат на виробництво продукції підприємства за 2020 – 2022 рік

Статті витрат	Сума, тис.грн					Питома вага, %		
	2020	2021	2022	2021-2020	2022-2021	2020	2021	2022
1. Собівартість реалізованої продукції	447561	635296	472386	187735	-162910	81,36	84,91	83,20
2. Адміністративні витрати	26863	31678	26495	4815	-5183	4,88	4,23	4,67
3. Витрати на збут	33561	40741	30464	7180	-10277	6,10	5,45	5,37
4. Інші операційні витрати	38633	37300	31960	-1333	-5340	7,02	4,99	5,63
5. Фінансові витрати	489	19	680	-470	661	0,09	0,00	0,12
6. Інші витрати	969	1105	3786	136	2681	0,18	0,15	0,67
7. Витрати звичайної діяльності, усього	550096	748160	567793	198064	-180367	100,0	100,0	100,0

В аналітичній таблиці 2.18 перераховуються елементи витрат, відображається їх абсолютна величина та питома вага.

Таблиця 2.18 – Аналіз операційних витрат

Елементи витрат	Сума, тис.грн					Структура,%		
	2020	2021	2022	2021-2020	2022-2021	2020	2021	2022
1. Матеріальні затрати	365672	538023	433574	172 351	-104 449	72,26	75,89	76,53
2. Витрати на оплату праці	99343	119839	90784	20 496	-29 055	19,63	16,9	16,02
3. Відрахування на соціальні заходи	19348	23937	18199	4 589	-5 738	3,82	3,38	3,21
4. Амортизація основних фондів	14438	17238	19048	2 800	1 810	2,85	2,43	3,36
5. Інші операційні витрати	7282	9931	4910	2 649	-5 021	1,44	1,40	0,87
Разом операційні витрати	506083	708968	566515	202 885	-142 453	100,0	100,0	100,00

Отже, загальна сума операційних витрат в 2021 році в порівнянні з 2020 роком збільшилась на 202885 тис. грн. Найбільше зростання (на 172351 тис. грн) спостерігається по елементу «матеріальні затрати». На 20496 тис. грн зросли витрати на оплату праці, амортизація основних фондів збільшилась на 2800 тис. грн. Сума інших витрат збільшилась на 2649 тис.грн. В 2022 році в порівнянні з 2021 роком операційні витрати зменшились на 142453 тис. грн. Найбільше зменшення (на 104449 тис. грн) спостерігається по елементу «матеріальні затрати». На 29055 тис. грн зменшились витрати на оплату праці, а інші витрати зменшилась на 5021 тис.грн. Амортизація основних фондів збільшилась на 1810 тис. грн.

Матеріальні затрати займають найбільшу частку у структурі операційних витрат підприємства. У 2021 році їхня частка становить 75,89 %, що на 3,63% більше ніж у 2020 році. Частка витрат на оплату праці – 16,9 %, і вона зменшилась на 2,73 % порівняно із 2020 роком. В 2022 році частка матеріальних затрат становить 76,53 %, що на 0,65 % більше ніж у 2021 році. Частка амортизації також зростає до 3,36 %, що на 0,93 % більше ніж у 2021 році. Частка витрат на оплату праці зменшилась на 0,88 % та дорівнювала 16,02 %. Зменшується частка інших витрат на 0,53 % та дорівнює 0,87 %.

Проаналізуємо та розглянемо співвідношення витрат та доходів від реалізації (табл. 2.19).

Таблиця 2.19 – Аналіз витрат на 1 гривню реалізованої продукції

Показник	Рік			Відхилення,(+,-)		
	2020	2021	2022	2021-2020	2022-2021	2022-2020
1. Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	581386	811393	576737	230007	-234656	-4649
2. Повна собівартість реалізованої продукції	507985	707715	529345	199730	-178370	21360
3. Витрати на 1 грн реалізованої продукції, грн (витратомісткість)	0,874	0,872	0,918	-0,002	0,046	0,044

Витрати на 1 грн реалізованої продукції у 2020 та 2021 роках були майже на однаковому рівні. В 2022 році вони суттєво зросли у порівнянні із 2021 роком – на 0,046 грн. Основними причинами цього є співвідношення між темпами зростання чистого доходу і повної собівартості.

2.3.4 Оцінка фінансового стану підприємства

Майновий стан важливіша характеристика основної діяльності підприємства. Показники динаміки і структури майна підприємства досліджують шляхом горизонтального і вертикального аналізу даних балансу. Горизонтальний (часовий) аналіз полягає в порівнянні абсолютних величин за статтями балансу вартості активів за три суміжні роки. Порівняння можна здійснювати: шляхом визначення відхилення показників за абсолютними величинами та розрахунку абсолютної швидкості динаміки; за допомогою відносних показників, тобто який середній темп зміни величини показника. Вертикальний аналіз – це структурний аналіз абсолютних величин балансу, який дає змогу за даними відносних величин вивчити структуру активів та пасивів. Перевагою цього виду аналізу є можливість зіставлення вираженої у відсотках структури показників одного звітного періоду з іншими незалежно від зміни їх розмірів [12].

Розглянемо динаміку статей, структуру активів підприємства та її зміни станом на кінець 2020 – 2022 років (табл. 2.20).

Вартість сукупних активів підприємства (підсумок балансу) із року в рік зростає: з 394801 тис. грн у 2020 році до 519560 тис. грн у 2022 році. З даних таблиці можна побачити, що у 2021 році величина необоротних активів зросла на 30275 тис. грн, а у 2022 році – на 25182 тис. грн. В основному зростання відбувалось по основних засобах підприємства, відповідно по роках на суму 28728 тис. грн та 36398 тис. грн. Довгострокова дебіторська заборгованість

щорічно зменшується, зокрема в 2021 році вона зменшилася на 110 тис. грн, а в 2022 році – на 54 тис. грн в порівнянні з попереднім роком. Величина незавершених капітальних інвестицій в 2022 році зменшилась на 11098 тис. грн.

Таблиця 2.20 – Горизонтальний аналіз активу балансу ТДВ «Хмельницькзалізобетон» на кінець року

Актив	Балансова вартість, тис.грн			Відхилення (+,-)	
	2020	2021	2022	2021–2020	2022–2021
I.Необоротні активи	156113	186388	211570	30275	25182
1.1.Нематеріальні активи	317	286	222	-31	-64
1.2.Незавершені капітальні інвестиції	12355	14043	2945	1688	-11098
1.3.Основні засоби	134640	163368	199766	28728	36398
1.4.Довгострокові фінансові інвестиції	8525	8525	8525	0	0
1.5.Довгострокова дебіторська заборгованість	276	166	112	-110	-54
II.Оборотні активи	238650	331216	307952	92566	-23264
2.1.Запаси	80791	121968	151054	41177	29086
2.2.Дебіторська заборгованість	137681	176632	147338	38951	-29294
2.3.Грошові кошти та їх еквіваленти	16745	22411	3080	5666	-19331
2.4.Витрати майбутніх періодів	111	136	426	25	290
2.5.Інші оборотні активи	3322	10069	6054	6747	-4015
III.Необоротні активи, утримані для продажу, та групи вибуття	38	38	38	0	0
Баланс	394801	517642	519560	122841	1918

Щодо оборотних активів то можна спостерігати збільшення на 92566 тис. грн у 2021 році порівняно із 2020 роком, та зменшення на 23264 тис. грн порівняно із 2021 роком. Величина запасів збільшилась на 41177 тис. грн в 2021 році та на 29086 тис. грн у 2022 році, що свідчить про інтенсивність виробництва підприємства та відповідну політику використання запасів. Дебіторська заборгованість підприємства за 2021 рік збільшилась на 38951 тис. грн, а у 2022 році зменшилась на 29294 тис. грн.

За 2021 рік підприємство збільшило суму грошей та їх еквівалентів на 5666 тис. грн, в 2022 році – зменшило на 19331 тис.грн.

Проведемо горизонтальний аналіз пасиву балансу ТДВ «Хмельницькзалізобетон» (табл. 2.21).

Таблиця 2.21 – Горизонтальний аналіз пасиву балансу ТДВ «Хмельницькзалізобетон» на кінець року

Пасив	Балансова вартість, тис.грн			Відхилення (+,-)	
	2020	2021	2022	2021– 2020	2022– 2021
I. Власний капітал	342603	416533	441768	73930	25235
II. Довгострокові зобов'язання і забезпечення	6167	0	10000	-6167	10000
III. Поточні зобов'язання і забезпечення	46031	101109	77792	55078	-23317
Баланс	394801	517642	529560	122841	11918

Власний капітал у 2021 році збільшився на 73930 тис. грн, а у 2022 році – на 25235 тис. грн. Щодо довгострокових зобов'язань і забезпечень то можна побачити зріст на 1000 тис. грн в 2022 році, це є позитивною тенденцією. Поточні зобов'язання і забезпечення в 2021 році збільшились на 55078 тис. грн (є негативним проявом) та зменшились на 23317 тис. грн у 2022 році.

Проведемо вертикальний аналіз балансу підприємства на кінець 2020 – 2022 років. Для цього проаналізуємо та розглянемо структуру активної та пасивної частини балансу підприємства (табл. 2.22). Найбільшу частку в активах займають оборотні активи. Їх частка зросла у 2021 році на 3,54 %, а в 2022 році – зменшилась на 4,71 %. Зокрема у 2020 році частка грошових коштів складала 4,24 %, коштів в розрахунках – 34,87 %, запасів – 20,46 %. У 2022 році частка грошових коштів – 0,59 %, коштів в розрахунках – 28,36 %, запасів – 29,07 %. Отже найбільшу питому вагу займають дебіторська заборгованість та запаси, що є нормальним для промислового підприємства. Необоротні активи зазнали незначного зменшення у 2021 році та зростання у 2022 році.

Таблиця 2.22 – Вертикальний аналіз балансу підприємства на кінець року

Показник	Балансова вартість, тис.грн			Відхилення (+,-)		Структура, %			Відхилення (+,-)	
	2020	2021	2022	2021– 2020	2022– 2021	2020	2021	2022	2021– 2020	2022– 2021
Актив										
I.Необоротні активи	156113	186388	211570	30275	25182	39,54	36,01	40,72	-3,54	4,71
1.1.Нематеріальні активи	317	286	222	-31	-64	0,08	0,06	0,04	-0,03	-0,01
1.2.Незавершені капітальні інвестиції	12355	14043	2945	1688	-11098	3,13	2,71	0,57	-0,42	-2,15
1.3.Основні засоби	134640	163368	199766	28728	36398	34,10	31,56	38,45	-2,54	6,89
1.4.Довгострокові фінансові інвестиції	8525	8525	8525	0	0	2,16	1,65	1,64	-0,51	-0,01
1.5.Довгострокова дебіторська заборгованість	276	166	112	-110	-54	0,07	0,03	0,02	-0,04	-0,01
II.Оборотні активи	238650	331216	307952	92566	-23264	60,45	63,99	59,27	3,54	-4,71
2.1.Запаси	80791	121968	151054	41177	29086	20,46	23,56	29,07	3,10	5,51
2.2.Дебіторська заборгованість	137681	176632	147338	38951	-29294	34,87	34,12	28,36	-0,75	-5,76
2.3.Грошові кошти та їх еквіваленти	16745	22411	3080	5666	-19331	4,24	4,33	0,59	0,09	-3,74
2.4.Витрати майбутніх періодів	111	136	426	25	290	0,03	0,03	0,08	0,00	0,06
2.5.Інші оборотні активи	3322	10069	6054	6747	-4015	0,84	1,95	1,17	1,10	-0,78
III.Необоротні активи, утримані для продажу, та групи вибуття	38	38	38	0	0	0,01	0,01	0,01	0	0
Пасив										
I. Власний капітал	342603	416533	441768	73930	25235	86,78	80,47	85,03	-6,31	4,56
II. Довгострокові зобов'язання і забезпечення	6167	0	0	0	0	1,56	0	0	-1,56	0
III. Поточні зобов'язання і забезпечення	46031	101109	77792	55078	-23317	11,66	19,53	14,97	7,87	-4,56
Баланс	394801	517642	519560	122841	1918	100,00	100,0	100,0	-	-

Необоротні активи, утримані для продажу, та групи вибуття займають найменшу частку, їх величина є незмінною.

Зазначимо, що зменшення частки оборотних активів у балансі підприємства свідчить про не дуже сприятливі передумови для повного використання основних засобів і матеріально-технічної бази в цілому. В 2022 році не збереглась тенденція випереджаючого темпу росту оборотних активів над темпами росту необоротних активів.

Підприємству необхідно продовжити роботу щодо оптимізації структури активів з метою підвищення ефективності їхнього використання.

Щодо структури пасиву балансу 2021 року, то найбільша частка у ньому припадає на власний капітал: 2020 рік – 86,78%, 2021 рік – 80,47 %, 2022 рік – 85,03 %. Поточні зобов'язання і забезпечення займають 2020 рік – 11,66 %, 2021 рік – 19,53 %, 2022 рік – 14,97 %. Їх зменшення у 2022 році свідчить про погашення зобов'язань. В 2020 році частка довгострокових забезпечень підприємства у структурі балансу склала 1,56 %. В 2021 та 2022 роках довгострокових зобов'язань у підприємства не було.

2.3.5 Аналіз фінансових результатів діяльності підприємства

Проведемо аналіз формування та розподілу прибутку підприємства.

Дослідження формування та розподілу прибутку та, зокрема, від операційної діяльності є досить важливим та актуальним, оскільки саме операційний прибуток, як основна складова загального прибутку є основним джерелом фінансування розвитку підприємства, удосконалення його матеріально-технічної бази, забезпечення всіх форм інвестування.

Скориставшись даними форми звітності № 2 «Звіт про фінансові результати» складемо таблицю 2.23 та проведемо аналіз формування та структури прибутку ТДВ «Хмельницькзалізобетон» за період 2020 – 2022 років.

Таблиця 2.23 – Аналіз складу і динаміки прибутку, тис. грн

Показник	Рік			Темпи зростання,%		
	2020	2021	2022	2021/ 2020	2022/ 2021	2022/ 2020
1. Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	581386	811393	576737	139,56	71,08	99,20
2. Собівартість реалізованої продукції(товарів, робіт, послуг)	447561	635296	472386	141,95	74,36	105,55
3. Валовий прибуток	133825	176097	104351	131,59	59,26	77,98
4. Адміністративні витрати	26863	31678	26495	117,92	83,64	98,63
5. Витрати на збут	33561	40741	30464	121,39	74,77	90,77
6. Повна собівартість реалізованої продукції	507985	707715	529345	139,32	74,80	104,20
7. Фінансові результати від реалізації продукції (прибуток)	73401	103678	47392	141,25	45,71	64,57
8. Інші операційні доходи	33277	29585	22668	88,91	76,62	68,12
9. Разом чисті доходи від операційної діяльності	614663	840978	599405	136,82	71,27	97,52
10. Інші операційні витрати	38633	37300	31960	96,55	85,68	82,73
11. Фінансовий результат від операційної діяльності (прибуток)	68045	95963	38100	141,03	39,70	55,99
12. Доход від участі в капіталі, інші фінансові доходи, інші доходи	242	291	47	120,25	16,15	19,42
13. Фінансові витрати, витрати від участі в капіталі, інші витрати	1458	1124	4466	77,09	397,33	306,31
14. Фінансовий результат до оподаткування (прибуток)	66829	95130	33681	142,35	35,41	50,40
15. Чистий фінансовий результат (прибуток)	54486	77734	27429	142,67	35,29	50,34

Підприємство ТДВ «Хмельницькзалізобетон» на протязі 2020 – 2022 років мало валовий прибуток та значні суми інших операційних доходів. Відбувалось зменшення інших операційних витрат. За 2020 – 2021 роки зростали суми адміністративних та збутових витрат. в 2022 році вони зменшились. Операційна діяльність підприємства була прибутковою, проте сума прибутків від цієї діяльності значно зменшилась у 2022 році, а саме на 60,3 % порівняно із 2021 роком. Величина чистого прибутку мала аналогічну

динаміку. В 2022 році підприємство отримало чистий прибуток у розмірі 27429 тис. грн, що на 64,71 % менше ніж у 2021 році. Зазначимо, що важливий не лише загальний обсяг прибутку, а й правильна структура його розподілу та особливо та його частка, яка спрямовується на розвиток виробництва. Загалом показники 2022 року значно менші за показники 2021 року. За рахунок цього можна зрозуміти, що вторгнення росії на територію України, військові дії негативно вплинули на діяльність підприємства у 2022 році.

Перейдемо до аналізу рентабельності діяльності підприємства. Показники рентабельності характеризують ефективність роботи підприємства в цілому, тобто прибутковість різних напрямків діяльності (виробничої, підприємницької, інвестиційної), та окупність витрат. Їх величина показує співвідношення ефекту з наявними або використаними ресурсами. Вихідні дані для розрахунку показників рентабельності підприємства ТДВ «Хмельницькзалізобетон» за 2020 – 2022 роки наведені в таблиці 2.24.

Таблиця 2.24 – Показники рентабельності діяльності ТДВ «Хмельницькзалізобетон»

Показник	Рік			Відхилення (+,-)	
	2020	2021	2022	2021 – 2020	2022 – 2021
1. Чистий дохід від реалізації продукції, тис.грн	581386	811393	576737	230007	-234656
2. Повна собівартість реалізованої продукції, тис.грн	507985	707715	529345	199730	-178370
3. Вартість капіталу, тис.грн, в т.ч. власного	394801 342603	517642 416533	519560 441768	122841 73930	1918 25235
4. Фінансовий результат (прибуток), тис.грн:					
– від реалізації продукції;	73401	103678	47392	30277	-56286
– від операційної діяльності;	68045	95963	38100	27918	-57863
– чистий	54486	77734	27429	23248	-50305
5. Рентабельність, %:					
– доходу	12,63	12,78	8,22	0,15	-4,56
– витрат	14,45	14,65	8,95	0,20	-5,70
– капіталу	13,8	15,02	5,28	1,22	-9,74

Аналіз рентабельності показав, що на підприємстві у 2020 рентабельність

доходу була на рівні 12,63 %, у 2021 році досягнута рентабельність 12,78 %. В 2022 році кожна гривня доходу приносила підприємству прибутку на 4,56 коп. менше ніж у 2021 році, та склала 8,22 %. Позитивним моментом слід зазначити незначне, але зростання рівня ефективності витрат як у 2020, так й у 2021 роках, відповідно по роках – 14,45 % та 14,65 %. Зниження прибутку від операційної діяльності у 2022 році порівняно з 2021 роком спричинило зменшення рентабельності витрат операційної діяльності. В 2022 році на кожну гривню витрат операційної діяльності було отримано прибутку на 5,7 коп. менше ніж у 2021 році. Рентабельність витрат у 2022 році склала лише 8,95 %. Провівши розрахунки показників рентабельності можна зробити висновок, що у 2022 році більша частина показників зменшилась в порівнянні з 2021 роком.

Для ефективного функціонування у подальшому найважливіше знайти резерви збільшення об'єму виробленої продукції, зниження собівартості, збільшення прибутку.

3 РЕКОМЕНДАЦІЙНІ ЗАХОДИ ЩОДО ОЦІНЮВАННЯ ТА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ ТДВ «ХМЕЛЬНИЦЬКЗАЛІЗОБЕТОН»

3.1. Дослідження впливу факторів макросередовища на зміну фінансового стану ТДВ «Хмельницькзалізобетон»

Фінансовий стан підприємства визначається його поточною фінансовою стійкістю. Поточна фінансова стійкість підприємства – це ситуативна характеристика його діяльності, яка оцінюється суб'єктом аналізу на момент його проведення [9, с. 25]. Основна мета дослідження фінансової стійкості підприємства в умовах війни – забезпечення фінансової можливості його розвитку в непередбачуваних умовах. Проводити оцінювання чи прогнозувати фінансову стійкість підприємства за таких умов досить складно. Воєнний стан в країні створює форс-мажорні обставини, які призводять не лише до скорочення обсягів активної діяльності підприємства, але й потенційно можуть спричинити його повну зупинку або ж безповоротну втрату майна [15].

Розглянемо вплив основних чинників макросередовища функціонування ТДВ «Хмельницькзалізобетон», які впливають на його фінансовий стан (табл. 3.1)

Таблиця 3.1 – Оцінка впливу основних чинників макросередовища на діяльність ТДВ «Хмельницькзалізобетон»

Напрямок вивчення середовища	Чинник	Вплив чинника
1	2	3
Політичні	1. Стан політичної стабільності	позитивний
	2. Міжнародна співпраця, угоди	негативний
	3. Наявність протекціонізму вітчизняному виробникові	негативний
	4. Наявність лобістських груп у законодавчих органах	негативний
	5. Ефективність антимонопольної політики держави	позитивний
	6. Корупція	негативний
Економічні	1. ВВП на душу населення	негативний
	2. Темп інфляції	негативний

Продовження таблиці 3.1

1	2	3
Економічні	3. Рівень платоспроможності населення	негативний
	4. Рівень безробіття	негативний
	5. Рівень оподаткування	негативний
	6. Державна підтримка підприємництва	негативний
	7. Досконалість механізмів регулювання цін	негативний
	8. Наявність та доступність фінансових ресурсів	негативний
Правові	1. Закони, що регулюють підприємницьку діяльність	негативний
	2. Митне законодавство	негативний
	3. Система сертифікації продукції підприємства на відповідність міжнародним стандартам якості	негативний
	4. Сприяння трансферу інтелектуального капіталу та технологій	негативний
	5. Ефективність прав власності на винаходи та продукти інтелектуальної власності	негативний
Екологічні	1. Витрати на підтримку екологічної безпеки діяльності підприємства	позитивний
	2. Стан природних ресурсів	негативний
Демографічні	1. Рівень народжуваності	негативний
	2. Чисельність працездатного населення	негативний
	3. Вікова структура	негативний

Виходячи із оцінки впливу чинників (табл. 3.1), можна зробити загальний висновок про негативний вплив макросередовища на фінансову діяльність підприємства.

Вважаємо, що дослідження поточного стану підприємства з точки зору його фінансової стійкості, як в умовах звичайної (передбачуваної) діяльності, так і в умовах війни доцільно проводити за допомогою коефіцієнтної моделі. Така оцінка традиційно здійснюється шляхом аналізу структури майна; динаміки зміни активів та джерел їх формування; показників ліквідності, фінансового стану, ділової активності та рентабельності. Її мета – ідентифікація, розпізнавання і виявлення загроз діяльності підприємства за індикаторами, що об'єктивно й своєчасно визначають зміни системи, кількісно-якісне обрахування характеристик контуру, трендів зміни фінансового стану.

Узагальнивши наявний досвід, пропонуємо у складі коефіцієнтної моделі для оцінки поточної фінансової стійкості ТДВ «Хмельницькзалізобетон» розглядати фінансові коефіцієнти, які характеризують його ліквідність, фінансову стійкість та ділову активність. Їх згруповано у таблиці 3.2.

Таблиця 3.2 – Показники оцінки фінансової стійкості діяльності підприємства

Показник	Алгоритм розрахунку	2021 рік	2022 рік	Зміна (↑, ↓)
1. Показники ліквідності				
1.1. Коефіцієнт покриття	форма № 1 р.1195 / р.1695	3,276	3,959	↑
1.2. Коефіцієнт швидкої ліквідності	форма № 1 (р.1195 - р.1100) / р.1695	2,071	2,022	↓
1.3. Коефіцієнт абсолютної ліквідності	форма № 1 (р.1160 + р.1165) / р.1695	0,222	0,040	↓
1.4. Чистий оборотний капітал	форма № 1 (р.1195 - р.1695)	230107	230160	
2. Показники платоспроможності (фінансової стійкості)				
2.1. Коефіцієнт платоспроможності (автономії)	форма № 1 р.1495 / р.1900	0,805	0,85	↑
2.2. Коефіцієнт фінансової залежності	форма № 1 р.1900 / р.1495	1,242	1,177	↑
2.3. Коефіцієнт співвідношення власних і залучених коштів	форма № 1 р.1495 / (р.1595 + р.1695 + р.1700 + р.1800)	4,12	5,679	↑
2.4. Коефіцієнт фінансування	форма № 1(р.1595 + р.1695 + р.1700 + р.1800) / р.1495	0,243	0,176	↓
2.5. Коефіцієнт забезпеченості власними оборотними засобами	форма № 1(р.1195 - р.1695) / р.1195	0,695	0,747	↑
2.6. Коефіцієнт маневреності власного капіталу	форма № 1 (р.1195 + р.1170 - р.1695) / р.1495	0,553	0,522	↓
2.7. Коефіцієнт забезпеченості запасів власними джерелами фінансування	форма № 1 (р.1195 – р.1695)/ р.1100	1,887	1,524	↓
2.8. Коефіцієнт стійкого фінансування	форма № 1(р.1495 + р.1595)/ р.1900	0,805	0,85	↑
2.9. Коефіцієнт реальної вартості майна	форма № 1 (р.1100 + р.1110 + р.1101) / р. 1900	0,236	0,292	↑
2.10. Коефіцієнт фінансової стійкості	форма № 1 р.1495 / (р. 1695 + р. 1665)	4,12	5,576	↑
3. Показники ділової активності				
3.1. Коефіцієнт оборотності активів (ресурсовіддача)	форма № 2 р.2000 / форма № 1 р.1300	1,57	1,11	↓
3.2. Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості	форма № 2 р.2000 / форма № 1 (р.1120...р.1155)	4,59	3,91	
3.3. Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості	форма № 2 р.2000 / форма № 1 (р.1605 ... р.1670)	8,02	7,41	↓
3.4. Строк погашення дебіторської та кредиторської заборгованостей	строк погашення дебіторської заборгованості = 360 / коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості	78,43	92,07	↑
	строк погашення кредиторської заборгованості = 360 / коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості	44,89	48,58	↑
3.5. Коефіцієнт оборотності матеріальних запасів	форма № 2 р.2050 / форма № 1 р.1100	5,21	3,13	↓
3.6. Коефіцієнт оборотності основних засобів	форма № 2 р.2000 / форма № 1 р.1100	4,38	2,03	↓
3.7. Коефіцієнт оборотності власного капіталу	форма № 2 р.2000 / форма № 1 р.1011	1,95	1,31	↓

Показники ліквідності визначають загальну ефективність управління підприємством. Значення показників покриття та швидкої ліквідності є вищими за нормативні значення. Коефіцієнт покриття збільшується з 3,276 у 2021 році до 3,959 у 2022 році або на 0,683. Коефіцієнт швидкої ліквідності та абсолютної ліквідності мають тенденцію до зменшення, відповідно, на 0,049 (2,022 – 2,071) та 0,182 (0,04 – 0,222).

Аналіз ділової активності – це процес, який полягає у дослідженні динаміки різних фінансових коефіцієнтів, що характеризують оборотність використовуваних ресурсів. Коефіцієнт оборотності активів (ресурсовіддача), який показує, скільки разів за період обертається капітал, що вкладений в активи підприємства, мав різну динаміку за досліджуваний період. В 2021 році порівняно із 2020 роком він збільшився на 0,1, а в 2022 році порівняно із 2021 роком зменшився на 0,46 та дорівнював 1,11. Таку ж динаміку показують і решта показників ділової активності підприємства. На кінець 2020 року значення коефіцієнта оборотності дебіторської заборгованості – 4,22, в 2021 році – 4,59, в 2022 році – 3,91. Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості показує як швидко підприємство погашає заборгованість. Цей коефіцієнт в 2021 році зменшується до 8,02 порівняно із 2020 роком, коли його значення було 12,63, а в 2022 році зменшується до 7,41.

На основі розрахованих коефіцієнтів фінансової стійкості, можна дійти висновку, що значення майже усіх показників за 2021 та 2022 рік є вищими за нормативні значення. Динаміка змін показників є неоднаковою. Коефіцієнт платоспроможності (автономії) збільшився на 0,045 (0,85-0,805); коефіцієнт співвідношення власних і залучених коштів – на 1,559 (5,679-4,12); коефіцієнт забезпеченості власними оборотними засобами – на 0,052 (0,747-0,695); коефіцієнт реальної вартості майна – на 0,056 (0,292-0,236); коефіцієнт стійкого фінансування – на 0,045 (0,85-0,805); коефіцієнт фінансової стійкості – на 1,456 (5,576-4,12).

Коефіцієнт фінансової залежності зменшився на 0,065 (1,177-1,242); коефіцієнт фінансування – на 0,067 (0,176-0,243); коефіцієнт маневреності власного капіталу – на 0,031 (0,522-0,553); коефіцієнт забезпеченості запасів власними джерелами фінансування – на 0,363 (1,524-1,887).

Узагальнюючи, можемо зазначити, що динаміка змін частини показників є спадною. Так в 2022 році підприємство погіршило показники швидкої та абсолютної ліквідності, а період погашення короткострокової кредиторської заборгованості зріс. ТДВ «Хмельницькзалізобетон» зменшило оборотність більшості показників. Поряд з цим слід зазначити, що у трактуванні показників ліквідності та оборотності ресурсів підприємства в умовах воєнного стану передбачаються певні зміни, які узагальнено в таблиці 3.3.

Таблиця 3.3 – Особливості трактування показників фінансової стійкості в умовах війни. [15]

Показник	Нормативне значення	Нормативне значення в умовах війни
1. Коефіцієнт покриття	> 1	>1
2. Коефіцієнт швидкої ліквідності	>0,7	>1
3. Коефіцієнт абсолютної ліквідності	>0,2	>0,7
4. Коефіцієнт платоспроможності (автономії)	> 0,5	>0,8
5. Оборотність активів	Відсутнє, позитивною є зростання показника в динаміці	Відсутнє, позитивною є не суттєве зменшення показника оборотності
6. Оборотність запасів	Відсутнє, позитивною є зростання показника в динаміці	Відсутнє, позитивним є суттєве зростання показника в порівнянні із довоєнним періодом
7. Рентабельність продукції	Відсутнє, чим вище значення – тим краще	Допускається робота на межі нульової рентабельності

Ділова активність підприємства в 2022 році за більшістю показників мала динаміку до скорочення. Зменшились показники рентабельності. Проте робота на межі рентабельності є прийнятною в умовах війни за умов збереження персоналу й забезпечення належного обсягу збуту продукції для покриття обов'язкових зобов'язань.

Отже, своєчасна комплексна оцінка фінансової стійкості підприємства за умов нестабільності соціально-економічної ситуації в Україні дозволяє зменшити небезпеку реалізації зовнішніх та внутрішніх загроз, надає змогу

підвищити ефективність процесу управління фінансовою стійкістю суб'єкта господарювання.

3.2. Визначення виду фінансової стійкості підприємства за узагальненою та диференційованою шкалою моделі модифікованого балансу

За сучасних умов господарювання, при визначенні фінансової стійкості підприємства, обмежуватись лише коефіцієнтним підходом все ж таки є недоцільним. Варто використовувати сучасні концептуальні підходи до комплексної оцінки фінансової стійкості на основі узагальненої класифікації її типів.

Формування методологічного забезпечення для комплексної оцінки фінансової стійкості підприємства є одним із ключових моментів підвищення ефективності всього процесу управління нею. Фінансову стійкість, як певний фінансовий стан підприємства, пропонується оцінювати за допомогою моделі модифікованого балансу, яка була запропонована науковцем Докієнко Л.М. у роботі [9].

Класифікацію типів фінансової стійкості підприємства наведено в таблиці 3.4.

Згідно запропонованого підходу, ідеальна фінансова стійкість виникає у випадку, коли сума власного капіталу підприємства перевищує суму немобільних активів.

Достатня фінансова стійкість досягається, якщо сума власного капіталу менша за суму немобільних активів, але більша за суму не фінансових активів. Фінансова рівновага витримується, коли сума власного капіталу дорівнює сумі не фінансових активів, а позикового – сумі фінансових активів [9, с. 28].

Зона фінансової нестійкості проявляється у разі, коли сума власного капіталу менша за суму не фінансових активів.

Таблиця 3.4 – Види фінансової стійкості підприємства за узагальненою та диференційованою шкалою (модель модифікованого балансу) [9, с. 28]

Шкала фінансової стійкості		Умовні позначення та рядок форми № 1 «Балансу»
Узагальнена	Диференційована	НМА – немобільні активи (1095+1195-1160-1165+1200)
Фінансова стійкість	Ідеальна стійкість $\text{НМА} < \text{ВК} < \text{ЕА}$ $\text{НМФА} < \text{ІФС} < \text{ФА}$	ВК – сума власного капіталу (1495)
	Достатня стійкість $0 < \text{НФА} < \text{ВК} < \text{НМА}$ $0 < \text{ІФС} < \text{НМФА}$	ПК – сума позикового капіталу (1595+1695+1700) ЕА – сума економічних активів (1300) НМФА – немобільні фінансові активи (1030+1035+1120+125+1130+1135+1155+1170+1190)
Фінансова рівновага	$\text{ІФС} = 0; \text{ІФС} = \text{ВК} - \text{НФА}$ $\text{ІП} < 0; \text{ІП} = \text{МФА} - \text{ПК}$ $\text{ІБ} > 0; \text{ІБ} = \text{ВК} - \text{НЛНФА}$	ФА – фінансові активи (1195-1100+1030+1035)
Фінансова нестійкість	Напруженість $0 < \text{НЛНФА} < \text{ВК} < \text{НФА}$ $-\text{ЛНФА} < \text{ІФС} < 0$	НФА – нефінансові активи (1095-1030-1035+1100+1200) МФА – мобільні фінансові активи (1160+1165) НЛНФА – неліквідні не фінансові активи (1095-1030-1035+1200)
	Зона ризику $0 < \text{ВК} < \text{НЛНФА}$ $-\text{НФА} < \text{ІФС} < -\text{ЛНФА}$	ЛНФА – ліквідні нефінансові (поточні) активи (1100) ІФС – індикатор фінансової стійкості ІП – індикатор платоспроможності ІБ – індикатор фінансової безпеки

Вона може проявлятися у стані напруженості та ризику. Напруженість може бути:

– короткостроковою, коли підприємство не може у встановлений строк погасити прострочену заборгованість, але має інтенсивний притік прибутку, що дозволить погасити її разом із нещодавно залученими коштами у нормативно встановлений період;

– тимчасовою, коли підприємство не має достатньо коштів для своєчасного погашення зовнішньої заборгованості, але за рахунок мобілізації частини ліквідних або неліквідних активів зможе покрити свої зобов'язання;

– довгостроковою (зона ризику), коли підприємство може погасити борги лише за рахунок мобілізації всіх наявних коштів [9, с. 28].

Для визначення виду фінансової стійкості підприємства ТДВ «Хмельницькзалізобетон» складемо модифіковану модель балансу (табл. 3.5).

Таблиця 3.5 – Вид фінансової стійкості ТДВ «Хмельницькзалізобетон» за узагальненою та диференційованою шкалою

Показник	2021	2022
Вихідні дані для розрахунків (рядки форми №1 «Балансу»)		
1035	8525	8525
1095	186388	211570
1100	121968	151054
1125	42682	45435
1130	76445	13867
1135	0	74
1155	57505	87962
1165	22411	3080
1170	136	426
1190	10069	6054
1195	331216	307952
1200	38	38
1300	517642	519560
1495	416533	441768
1695	101109	77792
Розрахункові показники для визначення виду фінансової стійкості підприємства		
1. Немобільні активи (НМА)	495231	516480
2. Сума власного капіталу (ВК)	416533	441768
3. Сума позикового капіталу (ПК)	101109	77792
4. Сума економічних активів (ЕА)	517642	519560
5. Немобільні фінансові активи (НМфа)	195362	162343
6. Фінансові активи (ФА)	285693	170839
7. Не фінансові активи (НФА)	231949	348721
8. Мобільні фінансові активи (Мфа)	22411	3080
9. Неліквідні не фінансові активи (НЛнфа)	177901	203083
10. Ліквідні нефінансові (поточні) активи (ЛНФА)	121968	151054
11. Індикатор фінансової стійкості (Іфс)	184584	93047
12. Індикатор платоспроможності (Іп)	-78698	-74712
13. Індикатор фінансової безпеки (Ів)	238632	238685
14. Вид фінансової стійкості	Достатня стійкість 0 < 231949 < 416533 < 495231 0 < 184584 < 195362	Достатня стійкість 0 < 348721 < 441768 < 516480 0 < 93047 < 162343

За проведеними розрахунками фінансова стійкість підприємства є достатньою. Проте необхідно налаштовувати фінансову систему підприємства так, щоб вона могла підтримувати його життєздатність і у майбутньому. У відповідності до цього в таблиці 3.6 виокремлено основні цілі та завдання управління фінансовою стійкістю ТДВ «Хмельницькзалізобетон».

Таблиця 3.6 – Цілі та завдання управління фінансовою стійкістю підприємства

Вид цілі за пріоритетністю		Показники оцінки досягнення цілі
основна	допоміжна	
Збалансованість активів й пасивів	Достатність власного капіталу	Величина власних та прирівняних до них оборотних активів, рівень забезпеченості власним оборотним капіталом
	Гнучка структура капіталу	Рівень маневреності власного оборотного капіталу, рівень забезпеченості оборотними активами
	Організація руху капіталу	Швидкість обороту поточних зобов'язань, тривалість обороту сукупного капіталу
	Забезпеченість власного капіталу для фінансування оборотних активів	Рівень поточної забезпеченості виробничої діяльності оборотними активами та власними оборотними активами, коефіцієнт завантаження оборотних коштів, обсяг надлишку (недостачі) робочого й функціонуючого капіталу та загальних джерел формування запасів
Збалансованість доходів і витрат	Достатній рівень рентабельності	Рентабельність капіталу, чиста рентабельність власного капіталу
	Зміна структури витратомісткості виробництва	Витрато-, матеріало- та трудомісткість продукції, частка напівфабрикатів та імпортової складової у вартості готової продукції
	Збільшення обсягу реалізації	Обсяг валової, товарної та реалізованої продукції, тривалість операційного та фінансового циклів
Збалансованість грошових потоків	Забезпечення платоспроможності та самофінансування	Поточна платоспроможність, коефіцієнт втрати (відновлення) платоспроможності, коефіцієнти поточної, швидкої та абсолютної ліквідності
	Зниження дебіторської заборгованості	Оптимальний розмір дебіторської заборгованості, середній період інкасації дебіторської заборгованості та термін простроченої заборгованості
	Забезпечення кредитоспроможності	Коефіцієнти обслуговування фінансового боргу, показник достатності грошового потоку, коефіцієнти стійкого та внутрішнього економічного зростання

Отже, під час війни підприємству потрібно було розраховуватись за заборгованістю й забезпечувати наступні поставки товарів та ресурсів за

рахунок власних джерел через неможливість отримання доступних кредитів у банках. Фінансова політика підприємства у цей період була орієнтована на акумулювання коштів для своєчасної оплати праці працівників та на погашення кредиторської заборгованості перед постачальниками. Існувала негативна тенденція щодо скорочення виробничо-комерційного циклу підприємства

3.3 Формування стратегії розвитку підприємства з використанням матриці Франсона-Романе

В умовах дестабілізації національної економіки через деструктивний вплив російської агресії та руйнування елементів господарського комплексу України, можна стверджувати про актуальність та вирішальне значення розробки стратегій, спрямованих на покращення фінансової стійкості та конкурентоспроможності підприємства [28]. Ураховуючи життєвий цикл підприємства, стратегія фінансової стійкості та методика її реалізації повинна бути такою, щоб підприємство могло в кожній точці зрілості мати нову стадію зародження конкурентних переваг. Тому в даний час для розробки фінансової стратегії підприємства використовуються спеціальні методики [32]. Матриця фінансових стратегій Ж. Франсона та І. Романе (Franchon G., Romanet Y.) дозволяє на основі аналізу результатів фінансової та господарської діяльності підприємства визначити передумови для сталої стратегії розвитку [27, с. 287]. Формування фінансової стратегії на основі матричного підходу є важливим складником успішного функціонування підприємства для забезпечення високого рівня конкурентоспроможності, платоспроможності та фінансової стійкості [30, с. 120]. Побудова матриці Франсона-Романе дає змогу вирішити проблему реалізації фінансової стратегії в динаміці, що уможливлює зміну фінансової стратегії відповідно до зміни параметрів функціонування підприємства [29, с. 57].

Матриця фінансових стратегій Франсона-Романе передбачає розрахунок трьох показників: результат господарської діяльності (РГД), результат фінансової діяльності (РФД), результат фінансово-господарської діяльності (РФГД) [27].

Апробацію матриці фінансових стратегій Франсона-Романе нами була здійснено на основі даних фінансової звітності ТДВ «Хмельницькзалізобетон» за період 2020 – 2022 роки. Розрахунок значень РГД, РФД, РФГД наведено в таблиці 3.7.

РГД є сумою коштів, яка залишається у розпорядженні підприємства після фінансування виробничого розвитку. Якщо РГД є додатним, то підприємство забезпечує реалізацію принципу самофінансування свого розвитку, від'ємним – підприємство залучає позикові ресурси для фінансування своїх виробничих потреб, оскільки власних ресурсів для цього не вистачає.

Результат фінансової діяльності (РФД) є зміною обсягу заборгованості підприємства, скориговану на обсяг фінансових витрат (відсотків за кредит), дивідендних і податкових виплат. Додатне значення РФД свідчить про залучення додаткових джерел фінансових ресурсів; від'ємне – підприємство зменшує обсяг позикових джерел фінансування, водночас знижуючи ефективність політики щодо формування структури капіталу, якщо рівень залучення позикових ресурсів є надмірним або кредитні ресурси не є доступними.

Результат фінансово-господарської діяльності (РФГД) визначається як сума результатів господарської та фінансової діяльності підприємства. РФГД дає змогу оцінити обсяг «вільних» грошових коштів підприємства після фінансування ним усіх витрат і виробничого розвитку. Додатне значення РФГД свідчить про наявність у підприємства вільних грошових коштів для фінансування інших напрямів діяльності; від'ємне – про нестачу вільних грошових коштів, що може призвести до ліквідних ускладнень або скорочення виробничих можливостей підприємства [32, с. 261].

Таблиця 3.7 – Формули для розрахунку РГД, РФД для ТДВ «Хмельницькзалізобетон» та значення показників по роках [32, 10]

Показник	Загальна формула розрахунку	Висновки		2020 рік	2021 рік	2022 рік
1	2	3		4	5	6
Результат господарської діяльності (РГД) (р. 2190 або р.2195 + р.2240 – р. 2270 ф. №2) [10]	$РГД = БР - \Delta ФЕП - \Delta ОФ + ІД [32],$ <p>де, БР – чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) (форма № 2, ряд. 2000, гр. 3); $\Delta ФЕП$ – зміна собівартості реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг) (форма № 2, ряд. 2050, гр. 3 – гр. 4); $\Delta ОФ$ – зміна первісної вартості основних засобів (форма № 1, ряд. 1011, гр. 4 – гр. 3); ІД – інші доходи (форма № 2, ряд. 2120, гр. 3)</p>	РГД > 0 підприємство забезпечує реалізацію принципу самофінансування свого розвитку	РГД < 0 підприємство залучає для фінансування своїх виробничих потреб позикові ресурси, оскільки власних коштів для цього недостатньо	67232	95116	34338
Результат фінансової діяльності (РФД) (р. 2200 + р.2220 – р. 2250 – р.2255 ф. №2) [10]	$РФД = \Delta ПК - В_{\phi} - ПП - Д + D_{ук} - V_{ук} - \Phi I_{д} + D_{\phi} [32],$ <p>де, $\Delta ПК$ – зміна позикового капіталу за звітний період (форма № 1, сума ряд. 1595 і 1695, гр. 4 – гр. 3); V_{ϕ} – фінансові витрати (форма № 2, ряд. 2250, гр. 3); ПП – податок на прибуток (форма № 2, ряд. 2300, гр. 3); Д – виплачені дивіденди (форма № 3, ряд. 3355, гр. 3); $D_{ук}$ - дохід від участі в капіталі (форма № 2, ряд. 2200, гр. 3); $V_{ук}$ – втрати від участі в капіталі та інші витрати (форма № 2, сума ряд. 2255 і 2270, гр. 3); $\Phi I_{д}$ – довгострокові фінансові інвестиції (форма № 1, сума ряд. 1030 і 1035, гр. 4); D_{ϕ} – інші фінансові доходи (форма № 2, ряд. 2220, гр. 3)</p>	РФД > 0 що свідчить про залучення додаткових джерел фінансових ресурсів, незважаючи на платність останні	РФД < 0 зменшення обсягу позикових джерел фінансування, знижається ефективність політики щодо формування структури капіталу підприємства, оскільки рівень залучення позикових ресурсів не є надмірним	-403	14	-657

Продовження таблиці 3.7

1	2	3		4	5	6
Результат фінансово-господарської діяльності (РФГД)	РФГД = РГД + РФД	<p style="text-align: center;">РФГД > 0</p> <p>в розпорядженні підприємства є вільні грошові ресурси для фінансування інших напрямів діяльності підприємства, крім виробничого розвитку (соціального споживання та соціального розвитку, фінансового інвестування, створення резервних фондів</p>	<p style="text-align: center;">РФГД < 0</p> <p>підприємство має нестачу вільних коштів, що може призвести до ліквідних ускладнень або скорочення можливостей підприємства щодо фінансування невиробничих витрат</p>	66829	95130	33681

Після розрахунку вищезазначених показників складається матриця фінансових стратегій підприємства, в якій по горизонталі відкладаються значення РФД, по вертикалі РГД. За результатом розрахунку розглянутих показників підприємство відносять до одного з дев'яти квадрантів матриці (рис. 3.1), кожен з яких характеризує ту чи іншу фінансову стратегію підприємства.

Показники	РФД < 0 гальмування	РФД → 0 оптимізація	РФД > 0 розвиток
РГД > 0 уповільнене зростання	1 «Батько сімейства» РФГД → 0	4 «Рантьє» РФГД > 0	6 «Материнське товариство» РФГД > >0
РГД → 0 оптимальне зростання	7 «Епізодичний дефіцит» РФГД < 0	2 «Стійка рівновага» РФГД → 0	5 «Атака» РФГД > 0
РГД < 0 форсоване зростання	9 «Криза» РФГД < <0	8 «Дилема» РФГД < 0	3 «Нестійка рівновага» РФГД → 0

Рисунок 3.1 – Матриця фінансових стратегій Франсона-Романе [10, 27]

Зона рівноваги – це квадранти 1, 2 і 3 (головна діагональ матриці). Над діагоналлю (квадранти 4, 5, 6) знаходиться зона успіхів. У цій зоні значення показників позитивні, відбувається створення ліквідних засобів, а фінансовий ризик мінімальний. Під діагоналлю (квадранти 7, 8, 9) – зона дефіцитів [32]. У цій зоні відбувається споживання ліквідних засобів, а значення показників є негативними. Характеристика квадрантів матриці Франсона-Романе наведена в таблиці 3.8.

Узагальнюючими результатами побудови матриці фінансових стратегій є наступні висновки:

– результати розрахунків, наведені в таблиці 3.7, свідчать про те, що підприємство протягом 2020 – 2022 років було успішним у своїй господарській діяльності, про що говорить позитивне значення РГД.

– РФД показував позитивну динаміку протягом 2020 – 2021 років, а в 2022 році має від'ємне значення;

Таблиця 3.8 – Характеристика квадрантів матриці Франсона-Романе [32]

№ з/п	Позиції	Характеристики	Можливість переходу
1	Рівновага на підприємстві	Фактичні темпи приросту капіталу є меншими за можливі, тобто задіяні не всі ресурси. Ефективна господарська діяльність, наявність умов для самофінансування та розвитку, зменшення заборгованості за рахунок позитивного фінансового результату від господарської діяльності	4, 2, 7
2		Стійка рівновага. Підприємство прагне випередити конкурентів, проте не посідає останні позиції на ринку. У цій ситуації підприємство перебуває в стані фінансової рівноваги та має найбільшу кількість можливих варіантів зміни фінансового положення	1, 3, 5, 7, 4, 6
3		Хитка рівновага. Стан характеризується відсутністю власних вільних коштів і використанням залученого капіталу. Для погашення негативного ефекту від зростання позикового капіталу підприємству необхідно: прискорити швидкість оборотності фінансових ресурсів (наприклад, знизити ціну реалізації продукції, товарів, робіт, послуг), не надавати споживачам (замовникам) відстрочення платежів; збільшити власний капітал (наприклад, за рахунок додаткової емісії акцій)	8, 2, 5
4	Успіх (збільшення ліквідних коштів)	Наявність вільних засобів для здійснення проектів з використанням позикового капіталу. Однак підприємство не прагне вкладати їх у власне виробництво, а надає товарні кредити своїм споживачам (замовникам)	1, 2, 7
5		Посилення можливості активної експансії, виробничі потреби повністю забезпечуються власними фінансовими ресурсами	2, 6, 8
6		Фінансування не лише власного розвитку, а і створення дочірніх підприємств, сприяння залученню додаткових кредитів. Наявні всі можливості для подальшого ефективного розвитку	4, 5
7	Дефіцит ліквідних коштів	Дефіцит ліквідних коштів через розрив між термінами надходження і витрачання коштів	2, 8, 9
8		Дефіцит коштів пов'язаний зі зниженням рівня економічної прибутковості	7, 9
9		Кризовий стан підприємства, необхідність згортання інвестицій, потреба у фінансовій підтримці	7, 8

– 2021 рік: РГД > 0, РФД > 0, РФГД > 0, стадія фінансового розвитку – зростання (материнське товариство). Найбільш сприятлива стадія фінансового розвитку. Підприємство успішно розвивається, ефективно використовує капітал, зростає вартість підприємства. Пріоритетною сферою фінансового розвитку, яка забезпечить реалізацію стратегії, є прискорене зростання потенціалу формування фінансових ресурсів підприємства;

– 2022 рік: РГД > 0, РФД < 0, РФГД > 0, стадія фінансового розвитку – стабілізація (рантьє). У підприємства наявні вільні засоби для здійснення проектів під час використання позикового капіталу. Подальші перспективи розвитку підприємства залежать від рівня та динаміки економічної прибутковості. Пріоритетними сферами фінансового розвитку є: забезпечення ефективного розподілу та використання фінансових ресурсів підприємства. За необхідності є можливість збільшення заборгованості за рахунок використання ефекту фінансового важеля;

– за несприятливих умов, якщо РГД > 0, РФД < 0, РФГД < 0, стадією фінансового розвитку підприємства може бути гальмування (епізодичний дефіцит). За цих умов підприємство розвивається неефективно: поставлені цілі не досягаються; відбувається руйнування вартості бізнесу. Пріоритетною сферою фінансового розвитку, яка забезпечить реалізацію стратегії, є формування достатнього рівня безпеки підприємства.

Виходячи з вищезазначеного, менеджменту ТДВ «Хмельницькзалізобетон» за допомогою інструментів фінансового управління (додаток Б) розробляти стратегії, які дозволять зберегти наявний потенціал, підвищити результативність діяльності та забезпечити поступовий розвиток у майбутньому [27]. Зокрема, за напрямком «клієнти» доцільними є стратегії утримання ринкових позицій, розвитку нових продуктів на базі існуючої технології, пошук перспективних напрямків діяльності. За напрямком «фінанси» потрібно дотримуватись стратегії раціонального використання банківських кредитів. За напрямком «бізнес-процеси» забезпечувати скорочення понад нормованих адміністративних витрат та, за доцільності,

застосовувати стратегії горизонтальної й діагональної інтеграції. Керівництву підприємства, навіть за складних умов, обов'язково потрібно стимулювати новаторство, креативність персоналу та, за можливості, здійснювати фінансування програм навчання персоналу новим технологіям.

Отже, за допомогою матриці Франсона-Романе можна досліджувати проблеми співвідношення цілей і ресурсів, розвитку підприємства в динаміці, формулювати фінансову стратегію, визначати пріоритетні сфери розвитку.

Таблиця 3.9 – Рекомендовані заходи щодо оцінювання та забезпечення фінансової стійкості діяльності ТДВ «Хмельницькзалізобетон»

Захід	Методи здійснення заходів	Цілі, що досягаються	Показники ефективності, що характеризують результат
1	2	3	4
3.1. Дослідження впливу факторів макросередовища на зміну фінансового стану ТДВ «Хмельницькзалізобетон»	Розпізнавання та ідентифікація загроз діяльності підприємства за умов війни та оцінювання їх впливу на поточний фінансовий стан підприємства	Визначено характер впливу основних чинників макросередовища на діяльність підприємства, та як це позначилось на його поточному фінансовому стані за допомогою комплексного аналізу системи фінансових коефіцієнтів (показників ліквідності, фінансової стійкості, ділової активності)	Своєчасна комплексна оцінка фінансової стійкості підприємства за умов нестабільності соціально-економічної ситуації в Україні дозволяє зменшити небезпеку реалізації зовнішніх та внутрішніх загроз, надає змогу підвищити ефективність процесу управління фінансовою стійкістю суб'єкта господарювання. В 2022 році динаміка змін окремих показників ліквідності, фінансового стану, ділової активності є спадною. Проте такі зміни є зрозумілими та прийнятними за умов воєнного стану. Підприємство забезпечує обсяг збуту продукції, який необхідний для покриття обов'язкових зобов'язань та збереження ключового персоналу
3.2. Визначення виду фінансової стійкості підприємства за узагальненою та диференційованою шкалою моделі модифікованого балансу	Застосування моделі модифікованого балансу для визначення виду фінансової стійкості підприємства	Наведено класифікацію видів фінансової стійкості за узагальненою шкалою (фінансова стійкість; фінансова рівновага; фінансова нестійкість) та за диференційованою шкалою (ідеальна стійкість, достатня стійкість, рівновага, напруженість, зона ризику). Запропонована модель надає можливість визначити, до якого саме виду фінансової стійкості належить досліджуване підприємство	За проведеними розрахунками визначено, що ТДВ «Хмельницькзалізобетон» має достатню фінансову стійкість: $0 < \text{НФА (нефінансові активи)} < \text{ВК (сума власного капіталу)} < \text{НМА (немобільні активи)}$; $0 < \text{I}_{\text{ФС}} \text{ (індикатор фінансової стійкості)} < \text{НМ}_{\text{ФА}}$ (немобільні фінансові активи). Окреслено основні цілі та завдання управління фінансовою стійкістю підприємства

Продовження таблиці 3.9

1	2	3	4
<p>3.3. Формування фінансової стратегії розвитку підприємства з використанням матриці Франсона-Романе</p>	<p>Застосування матриці фінансових стратегій Франсона-Романе. Матриця фінансових стратегій передбачає розрахунок трьох показників, а саме: результату господарської діяльності (РГД), результату фінансової діяльності (РФД) та результату фінансово-господарської діяльності (РФГД)</p>	<p>За результатами розрахунків досліджуване підприємство відносять до одного з дев'яти квадрантів матриці, кожен з яких характеризує ту чи іншу фінансову стратегію підприємства. Формування фінансової стратегії на основі матричного підходу є важливим складником успішного функціонування підприємства для забезпечення високого рівня конкурентоспроможності, платоспроможності та фінансової стійкості</p>	<p>В 2022 році у підприємства були наявні вільні засоби для здійснення проектів під час використання позикового капіталу. Подальші перспективи розвитку підприємства залежать від рівня та динаміки економічної прибутковості. Пріоритетними сферами фінансового розвитку є: забезпечення ефективного розподілу та використання фінансових ресурсів підприємства. За необхідності є можливість збільшення заборгованості за рахунок використання ефекту фінансового важеля. Доцільними є стратегії утримання ринкових позицій, розвитку нових продуктів на базі існуючої технології, пошук перспективних напрямків діяльності. Потрібно дотримуватись стратегії раціонального використання банківських кредитів, забезпечувати скорочення понад нормованих адміністративних витрат та, за доцільності, застосовувати стратегії горизонтальної й діагональної інтеграції. За можливості, обов'язково потрібно стимулювати новаторство, креативність персоналу та здійснювати фінансування програм навчання персоналу новим технологіям</p>

ВИСНОВКИ

Тема магістерської роботи – «Управління фінансовою стійкістю діяльності підприємств будівельної галузі на прикладі ТДВ «Хмельницькзалізобетон» (м. Хмельницький)».

У відповідності до теми магістерської роботи «Управління фінансовою стійкістю діяльності підприємств будівельної галузі на прикладі ТДВ «Хмельницькзалізобетон» (м. Хмельницький)», в першому розділі роботи було досліджено теоретико-методологічні та прикладні аспекти забезпечення фінансової стійкості підприємств в сучасних умовах господарювання. Інформаційною базою були монографічні дослідження, періодична економічна література тощо. Об'єктом дослідження був механізм управління фінансовою стійкістю підприємства в сучасних умовах господарювання.

Було розглянуто сутність фінансової стійкості та її фактори, які на неї впливають; основні підходи, оціночні показники; складові елементи механізму управління фінансовою стійкістю діяльності підприємства.

Доведено, фінансова стійкість підприємства є передумовою операційного, інвестиційного та фінансового розвитку, запорукою забезпечення конкурентоспроможності продукції (робіт, послуг). Тільки фінансово стійкі підприємства мають переваги перед іншими підприємствами при залученні кредитів, виборі постачальників та контрагентів, мають можливість долучати до співпраці освідчені та висококваліфіковані кадри. Вони є привабливими як об'єкт інвестицій для потенційних інвесторів.

В другому розділі магістерської роботи було проведено дослідження стану та перспектив розвитку підприємств будівельної галузі. Проведено аналіз виробничо-фінансової діяльності ТДВ «Хмельницькзалізобетон» за 2020 – 2022 роки.

Основними видами діяльності ТДВ «Хмельницькзалізобетон» є: випуск залізобетонних виробів, бетонних конструкцій; розчинів вапняного та цементного; столярних виробів. Продукція підприємства використовується для

будівництва промислових підприємств, житлових та індивідуальних будинків тощо. ТДВ «Хмельницькзалізобетон» також надає послуги з автотранспорту, лабораторії, послуги по оренді майна та громадського харчування.

Підприємство має достатній виробничо-економічний потенціал. За досліджуваний період чистий дохід від реалізації продукції підприємства збільшився в 2021 році порівняно з 2020 роком на 39,56 %, але в 2022 році порівняно з 2021 роком зменшився на 28,92 %. Найбільше було випущено за досліджуваний період таких видів продукції, як: «елементи конструкцій збірні для будівництва з цементу, бетону або каменю штучного», «блоки та цегла з легкого бетону» та «розчини бетоні, готові для використання». За досліджуваний період частка «Елементів конструкцій збірних для будівництва з цементу, бетону або каменю штучного» у структурі фактично випущеної продукції знаходилась у межах 74 %. Зміни обсягів реалізації продукції супроводжувалось аналогічними змінами у витратах на її виробництво та реалізацію, проте більшими темпами. За рахунок цього витратомісткість продукції підприємства зростає. Так, витрати на 1 грн реалізованої продукції в 2021 році порівняно з 2020 роком незначно, але зменшились та дорівнювали 0,87 грн, а в 2022 році порівняно із 2021 роком зросли та становили 0,92 грн.

В 2021 році порівняно із 2020 роком чисельність працівників та витрати на оплату праці збільшувались. В 2022 році чисельність працівників скоротилась, зменшились й витрати на оплату їх праці. Показник «чистий дохід на одного працівника», який характеризує ефективність виробництва, найбільшим за досліджуваний період був у 2021 році, в 2022 році він зменшується на 34,75 %.

Середньорічна вартість основних фондів щорічно зростала. Ефективність використання фондів у 2021 році зросла, про що свідчить значення показника фондоддачі, який збільшився у 2021 році до 4,38 грн у порівнянні з 4,01 грн у 2020 році, а в 2022 році він до 2,03 грн.

На протязі досліджуваного періоду підприємство працювало прибутково та рентабельно. Найбільшу суму прибутків від реалізації продукції було

отримано у 2021 році – 103678 тис.грн. В 2022 році їх величина була на 54,29 % менше у ніж 2021 році. Динаміка зміни чистого прибутку має аналогічну динаміку. Він зростає на 42,67 % в 2021 році порівняно із попереднім періодом, та зменшився на 64,71 % в 2022 році. Показники рентабельності щорічно зменшуються. Це є негативними зрушеннями у виробничо-господарській діяльності підприємства.

Отже, проаналізувавши основні техніко-економічні показники діяльності ТДВ «Хмельницькзалізобетон» за 2020 – 2022 роки можна дійти висновку, що сучасна економічна ситуація в країні створює постійно стресове середовище, в якому змушені функціонувати вітчизняні підприємства та, зокрема, ТДВ «Хмельницькзалізобетон». Але попри здійснення негативного впливу ендогенних та екзогенних факторів (COVID, військове вторгнення росії, зростання цін на енергоносії, матеріали, комплектуючі та інше), керівництво підприємства робить все можливе для стабілізації та збереження наявного потенціалу ТДВ «Хмельницькзалізобетон».

В третьому розділі магістерської роботи запропоновані наступні рекомендаційні заходи щодо оцінювання та забезпечення фінансової стійкості підприємства:

- 1) дослідження впливу факторів макросередовища на зміну фінансового стану ТДВ «Хмельницькзалізобетон»;
- 2) визначення виду фінансової стійкості підприємства за узагальненою та диференційованою шкалою моделі модифікованого балансу;
- 3) формування фінансової стратегії розвитку підприємства з використанням матриці Франсона-Романе.

Практичне значення одержаних результатів полягає у можливості практичного використання наукових розробок та методичних рекомендацій щодо оцінювання та забезпечення фінансової стійкості діяльності ТДВ «Хмельницькзалізобетон».

ПЕРЕЛІК ДЖЕРЕЛ ПОСИЛАНЬ

1. Батенєва К. О. Аналіз динаміки, складу і структури активів (на прикладі ТОВ «Кернел Трейд»). / К.О. Батенєва // Матеріали X Міжнародної науково-практичної конференції «Перспективи розвитку обліку, аналізу та аудиту в контексті євроінтеграції» 20 травня 2022 р. Одеса 2022. – Одеса, 2022. – С. 165-167.

2. Батченко Л.В. Особливості формування механізму забезпечення фінансової стійкості підприємств сфери гостинності: теоретико-методологічний аспект / Л.В.Батченко, Л.О. Гончар, А.О. Беляк // Фінансові важелі соціально-економічного механізму взаємодії суб'єктів господарювання різних типів та сфер діяльності. – Херсон : Вид. дім «Гельветика». – 2020. – С. 266–286

Бенч Назар. В умовах війни: що відбувається у будівельному секторі [Електронний ресурс] / Н. Бенч // Interfax. – Режим доступу: <https://interfax.com.ua/news/blog/896001.html> (дата звернення 12.09. 2023).

3. Біла книга: Локалізація відновлення в Україні [Електронний ресурс] . – Режим доступу: https://era-ukraine.org.ua/wp-content/uploads/2023/05/Ukraine-ERA-Reconstruction-Capacity-Report-BFO_web_ua.pdf (дата звернення 21.09. 2023).

4. Витрати на будівництво у Державному бюджеті на 2023 рік. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://construction-market.korfor.com.ua/prohnoz-budivnytstva/> (дата звернення 15.09. 2023).

5. Волкова Н. А. Економічний аналіз: навч. посібник. / Н.А. Волкова, Н.Е. Подвальна, К.Д. Семенова. – Одеса: ППЦ «Белка». – 2020. – 240 с.

6. Волкова Н.А. Аналітичні методи дослідження конкурентоздатності суб'єктів господарювання: Монографія. За ред. Волкової Н.А./ Н.А. Волкова, Р.М. Волчек, О.М. Гайдаєнко та ін. Одеса: ОНЕУ, Крим поліграф папір. 2017. – 400 с.

7. Гончар Л. Удосконалення механізму формування фінансової стійкості підприємств сфери гостинності [Електронний ресурс] / Л. Гончар, А.Беляк // Економіка та суспільство. – 2021. – №25. – Режим доступу: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-25-23> (дата звернення 01.10. 2023).

8. Докієнко Л.М. Концептуальні підходи до комплексної діагностики

фінансової стійкості підприємства [Електронний ресурс]. / Л.М. Докієнко // Підприємництво та інновації. – 2020. – №14. – С. 25-31. – Режим доступу: <https://doi.org/10.37320/2415-3583/14.5> (дата звернення 08.10. 2023).

9. Дуб Б.С. Особливості формування фінансової стратегії компанії з використанням матриці Франсона-Романе. / Б.С. Дуб // Молодіжний науковий вісник Української академії банківської справи НБУ, Серія: Економічні науки. Збірник наукових праці студентів, магістрів та молодих вчених. – Суми:УАБС НБУ, 2014 – №7. – 897 с. – С.275 – 283.

10.Рекова Н. Ю. Економічний аналіз : навчальний посібник для здобувачів вищої освіти / Н. Ю. Рекова, Є. О. Підгора, В. В.Ровенська, О. В. Латишева, Т. П. Гітіс, І. Ю. Єрфорт, І. І. Смирнова, С. В. Касьянюк. – Краматорськ : ДДМА, 2021. – 200 с.

11.Єфремова Н.Ф. Економічний зміст фінансової стійкості підприємства та фактори впливу на її рівень [Електронний ресурс] / Н.Ф. Єфремова, О.В. Золотарьова // Інвестиції: практика та досвід. – 2011. – № 15. – С.46-49. – Режим доступу: http://www.investplan.com.ua/pdf/15_2011/14.pdf (дата звернення 3.10. 2023).

12.Захарова Н.Ю. Підходи до формування й оцінки фінансової стійкості підприємства. / Н.Ю. Захарова // Бізнес-інформ. – 2020. – №10. – С. 307-315

13.Колісніченко Вадим. Обсяг виконаних будівельних робіт за 2022 рік скоротився на 56 % р./р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://gmk.center/ua/news/obsyag-vikonanih-budivelnih-robit-za-2022-rik-skorotivsyua-na-56-r-r/> (дата звернення 17.09. 2023).

14.Костенко Ю.О. Аналіз фінансової стійкості підприємства в умовах воєнного стану [Електронний ресурс]. / Ю. О. Костенко, О. Б. Короленко, М. М. Гузь // Економіка та суспільство. – 2022. – № 43. – Режим доступу: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-43-77>(дата звернення 23.11. 2023).

15.Кравченко М. О. Підходи до оцінювання фінансової стійкості інноваційно-активних підприємств [Електронний ресурс]. / М.О. Костенко // Економічний вісник НТУУ «Київський політехнічний інститут». 2022 – № 24.– С. 2022. – Режим доступу: DOI: <https://doi.org/10.32782/2307-5651.24.2022.14> (дата звернення 23.11. 2023).

16.Кулик А.В. Теорія економічного аналізу: навч. посіб. / А.В. Кулик. – К.: ДП «Вид. Дім «Персонал», 2018. – 452 с.

17.Мельничук І. І. Механізм управління фінансовою стійкістю страхової компанії: теоретичний аспект / І.І. Мельничук, О.І. Ляшук // Економіка та суспільство. – 2022. – №44. – Режим доступу: DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-44-46> (дата звернення 20.10. 2023).

18.Мірошнікова Т.І. Особливості аналізу фінансової стійкості підприємствана підставі системи блок-показниківз за умов невизначеності та динамічності кономічного середовища [Електронний ресурс]. / Т.І. Мірошнікова // Економіка і суспільство. – 2016. – №3. – С.439-445. – Режим доступу: https://economyandsociety.in.ua/journals/3_ukr/76.pdf (дата звернення 21.10. 2023).

19.Мулик Я. І. Оцінка фінансової стійкості як інструменту управління фінансовою безпекою молокопереробних підприємств [Електронний ресурс] / Я.І. Мулик // «Вісник ЖДТУ»: Економіка, управління та адміністрування. – 2015. – №2 (72). – 283–291. – Режим доступу: [https://doi.org/10.26642/jen-2015-2\(72\)-283-291](https://doi.org/10.26642/jen-2015-2(72)-283-291) (дата звернення 30.11. 2023).

20.Микитюк В.М. Основи економічного аналізу : навч.-метод. посібник / В. М. Микитюк, Т. М. Паламарчук, О. П. Русак [та ін.]; за ред. В. М. Микитюка. – Житомир: Рута, 2018. – 440 с.

21.Офіційний сайт Держкомстату України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: URL:<http://www.ukrstat.gov.ua> (дата звернення 06.10. 2023).

22.Паршин Ю.І. Основи економічного аналізу: навч. посібник / Ю.І. Паршин, О.А. Паршина. – Дніпро: «ФОП Дробязко С.І.», 2020. – 180 с.

23.Приймак С. Діагностика фінансової стійкості підприємств в умовах посилення глобальної конкуренції [Електронний ресурс] / С. Приймак, О. Волкова // Економіка та суспільство. – 2021. – № 30. – Режим доступу: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-30-58> (дата звернення 17.10. 2023).

24. Ринок будівельних матеріалів України: аналіз впливу війни [Електронний ресурс]. // Pro-Consulting. – Режим доступу: <https://pro-consulting.ua/ua/pressroom/rynok-stroitelnyh-materialov-v-ukraine-analiz-vliyaniya-vojnju> (дата звернення 06.10. 2023).

25.Ринок збірного залізобетону у 2022 році [Електронний ресурс]. – Режим доступу: URL: <https://construction-market.korfor.com.ua/rynok-zbirnoho-zalizobetonu/> (дата звернення 06.10. 2023).

26.Роганова Г.О. Визначення фінансової стратегії підприємства

кондитерської промисловості в рамках аналізу його фінансової стійкості [Електронний ресурс]. / Г.О. Роганова, В. В. Ярина // Бізнес Інформ. – 2021. – № 2 . – С. 286 – 292. – Режим доступу: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2021-2-286-292> (дата звернення 14.11. 2023).

27.Рогач С.М. Економічна ефективність використання фінансових ресурсів підприємства [Електронний ресурс]./ С.М. Рогач // Економіка та суспільство. – 2023. – №55. – Режим доступу: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-55-4> (дата звернення 21.09. 2023).

28.Романишин В. О. Фінансова стратегія та її роль у забезпеченні стійкого розвитку підприємства / В.О. Романишин, А.О. Бернадська // Інвестиції: практика та досвід. – 2020. – № 2. – С. 54–62.

29.Семенов А. Г. Формування стратегії забезпечення фінансової стійкості промислового підприємства. / А.Г. Семенов //Держава та регіони. Серія «Економіка та підприємництво». –2019. –№ 4. –С. 119–125.

30.Статистичний збірник [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.ukrstat.gov.ua/operativ/menu/menu_u/sze_20.htm (дата звернення 11.09. 2023).

31.Тютюнник Ю.М. Побудова матриці фінансових стратегій Франціона-Романе за інформацією фінансової звітності підприємств України [Електронний ресурс]. / Ю.М. Тютюнник Ю.М., С.В. Тютюнник // Матеріали VI Міжнародної науково-практичної конференції «Сучасні тенденції розвитку фінансових та інноваційно-інвестиційних процесів в Україні» 2-3 березня 2023 року : збірник наукових праць. – Вінниця: ВНТУ, 2023. – 445 с.– Режим доступу: <https://dspace.pdau.edu.ua/server/api/core/bitstreams/803f511b-9432-46e7-a1ae-see5d9d0fb5a/content> (дата звернення 15.11. 2023).

32.Чемчикаленко Р.А. Особливості оцінки та аналізу фінансової стійкості підприємства / Р.А. Чемчикаленко, О.В. Майборода, А.С. Линьова // Інфраструктура ринку. – 2019. – Випуск 32. – С.379 – 385.

33.ЯроваВ.В. Теорія економічного аналізу: навч. посібник для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальностей: 051 «Економіка», 073 «Менеджмент», 281 «Публічне управління та адміністрування». / В.В. Ярова, В.О. Велієва. – Харків. ХНАУ ім. В.В. Докучаєва, 2021. – 115 с.

ДОДАТОК А